

UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

unicef

Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklar için Adalet İlkeleri

Model Yasa ve İlgili Açıklamalar

UNODC, bu Model Yasa ve açıklamasının geliştirilmesi için Kanada ve İsveç hükümetleri tarafından sağlanan destek için teşekkür etmek ister.

Bu metnin çevirisi Uluslararası Çocuk Merkezi (UÇM) tarafından yapılmıştır.

2016

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU VE SUÇ OFİSİ
Viyana

Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklar için Adalet İlkeleri

Model Yasa ve İlgili Açıklamalar

Birleşmiş Milletler
New York, 2009

Önsöz *

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey, 22 Temmuz 2005 tarihli ve 2005/20 sayılı kararında Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklar için Adalet İlkeleri Kılavuzunu kabul etmiştir. Kılavuz, bu alanda uluslararası toplum tarafından 1950'den beri geliştirilen ve uluslararası düzeyde tanınan normatif ilkeler olarak, Birleşmiş Milletlerin suç önleme ve ceza adaleti standartlarının ve normlarının bir parçasını oluşturmaktadır.**

2. Kılavuzun, güncel bilgileri içeren ilgili uluslararası ve bölgesel normları, standartları ve ilkeleri yansıtan konsensüse dayanan iyi uygulamayı temsil e ve aşağıdaki hedeflere ulaşılması için bir çerçeve sunması amaçlanmaktadır:

(a) suç mağduru ve tanığı çocukların ilgili haklarının tam olarak sağlanması ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin**, Sözleşmenin taraflarınca uygulanmasının geliştirilmesi için, ulusal yasaların, usullerin ve uygulamaların tasarlanmasına ve gözden geçirilmesine yardımcı olmak;

(b) Suç mağduru ve tanığı çocuklarla ilgili temel hususlara yönelik mevzuat, politika, program ve uygulamalar tasarımları ve uygulamaları konularında Devletlere, istekte bulunan Devletlere yasal destek sunan uluslararası kuruluşlara, kamu kurumlarına, sivil toplum ve topluluk bazlı örgütlere ve diğer ilgili taraflara destek olmak;

(c) Nüfuzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi (40/34 sayılı Genel Kurul kararı, ek) uyarınca, suç mağduru ve tanığı çocuklarla çalışan profesyonellere ve uygun durumda gönüllülere, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki yetişkin ve çocuk yargı sürecindeki günlük uygulamalarında rehberlik etmek;

(d) Çocuk bakımı yapan kişilerin, suç mağduru ve tanığı çocuklarla hassas bir şekilde ilgilenmesine yardımcı olmak ve destek sağlamak ;

3. Ulusal mevzuatlarını Kılavuzda ve diğer uluslararası belgelerde yer alan hükümlere uyarlamaları konusunda Devletlere yardımcı olmak amacıyla, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Model Yasasının, suç mağduru ve tanığı çocukların, özellikle yargı süreci içinde desteklenmesi ve korunması ile ilgili yasal hükümlerin tasarısının hazırlanması için bir araç olması amaçlanmıştır. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Uluslararası Çocuk Hakları Bürosu ile

*Giriş bölümünün, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri hakkındaki Model Yasanın kaynağı, niteliği ve kapsamı konusunda açıklayıcı bir not olması amaçlanmıştır; Model Yasa metnini bir parçası değildir.

**Suç önleme ve ceza adaleti konularındaki mevcut Birleşmiş Milletler standartlarının ve normlarının bir derlemesi için, bkz. <http://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/compendium.html>.

***Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 1577, No. 27531.

işbirliği halinde geliştirilen Model Yasa, farklı yasal gelenekleri temsil eden uzmanların katıldığı bir toplantıda incelenmiştir.

4. Her bir Devletin ihtiyaçlarına uyarlanabilecek şekilde tasarlanan Model Yasa, uygulanması mevzuat gerektiren Kılavuz hükümleri ve suç mağduru ve tanığı çocuklarla ilgili temel hususlar, özellikle de suç mağduru ve tanığı çocukların yargı süreci içindeki rolü dikkate alınarak hazırlanmıştır.

5. Model Yasa hazırlanırken, ulusal mevzuatların ve yargı prosedürlerinin özgünlüklerinin, her bir ülkenin hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel ve coğrafi koşullarının ve çeşitli ana hukuki geleneklerin uyum sağlaması ihtiyacının yansıtılması gözetilmiştir.

6. Model Yasanın uygulama kapsamı temel olarak ceza adalet sistemi ile ilgilidir. Ancak Devletler, velayet, boşanma, evlat edinme, göç ve mülteci yasası gibi, çocukların korunmaya ihtiyaç duyduğu diğer alanlarla ilgili mevzuat tasarlarken Model Yasada yer alan ilkelerden ve hükümlerden ilham almaları önemlidir.

7. Model Yasa gayri resmi ve geleneksel adalet sistemlerinin de ilkelerini ve hükümlerini kullanmasına ve uygulamasına olanak sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

8. Çocuk mağdurların korunması kavramı, Model Yasada kullanıldığı haliyle, tanıklık etmek istemeyen veya tanıklık edemeyen veya bilgi vermek istemeyen veya bilgi veremeyen çocukların korunmasını ve mağdur edilen, tehdit edilen veya yasadışı davranmaya zorlanan veya bunu tehdit altında yapan çocuk şüphelilerin veya failerin korunmasını kapsar.

9. Hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması konusunda Devletlere daha fazla yardım etmek amacıyla, Model Yasa ile birlikte, yorumlanması ve uygulanması konusunda kılavuz işlevi görmesi amaçlanan bir açıklama sunulmaktadır.

İçindekiler

Sayfa

Önsöz iii

Birinci bölüm. Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklar için Adalet İlkeleri Model Yasası

Başlangıç	3
Bölüm I. Tanımlar	5
Bölüm II. Mağdur ve tanık çocuklara yardım hakkında genel hükümler. . .	7
Bölüm III. Mağdur ve tanık çocuklara yargı süreci içinde yardım	13
A. Genel hükümler	13
B. Soruşturma aşamasında yardım	15
C. Duruşma aşamasında yardım	17
D. Duruşma sonrası dönemde yardım	22
E. Diğer işlemler	24
Bölüm IV. Nihai hükümler	25

İkinci bölüm. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Model Yasası Açıklaması

Giriş	29
Başlangıç	31
Bölüm I. Tanımlar	33
Bölüm II. Mağdur ve tanık çocuklara yardım hakkında genel hükümler. . .	35
Bölüm III. Mağdur ve tanık çocuklara yargı süreci içinde yardım	43
A. Genel hükümler	43
B. Soruşturma aşamasında yardım	45
C. Duruşma aşamasında yardım	49
D. Duruşma sonrası dönemde yardım	57
E. Diğer işlemler	60
Bölüm IV. Nihai hükümler	61

Birinci bölüm

Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklar için Adalet İlkeleri Model Yasası

Giriş

[Seçenek 1. Medeni hukuk ülkeleri

Genel Kurulun 20 Kasım 1989 ve 44/25 sayılı kararında kabul edilen ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe giren Çocuk Haklarına Dair Sözleşme¹ ve Seçimlik Protokolleri² ve diğer ilgili uluslararası yasal belgeler kapsamındaki yükümlülükler düşünülerek,

Özellikle, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunu ("Kılavuz") ek olarak içeren 22 Temmuz 2005 tarihli ve 2005/20 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey kararı düşünülerek,

Ayrıca, sanıkların ve hükümlü suçluların hakları korunurken, her suç mağduru ve tanığı çocuğun kendi çıkarlarına birincil derecede önem verilme hakkına sahip olduğu düşünülerek,

Başta Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede ve Kılavuzda yer alanlar olmak üzere, suç mağduru ve tanığı çocukların aşağıda belirtilen hakları göz önünde bulundurularak:

- (a) İnsanlık onuruna uygun ve şefkatle davranılma hakkı;
- (b) Ayrımcılıktan korunma hakkı;
- (c) Bilgilendirilme hakkı;
- (d) Dinlenme ve görüşlerini ve kaygılarını ifade etme hakkı;
- (e) Etkin yardım alma hakkı;
- (f) Mahremiyet hakkı;
- (g) Yargı süreci boyunca zorluklara karşı korunma hakkı;
- (h) Güvenlik hakkı;
- (i) Özel önleyici tedbir hakkı;
- (j) Tazminat hakkı;

Suç mağduru ve tanığı çocuklar için daha iyi tepkilerin verilmesi halinde, çocukların ve ailelerin mağduriyet durumlarını açıklama konusunda daha istekli olacağı ve yargı sürecini daha fazla destekleyecekleri göz önüne alınarak.

Yasa ... (gün) ... (ay) ... (yıl) tarihinde kabul edilmiştir.]

[Seçenek 2. Teamül hukukun olduğu ülkeler için

Suç mağduru ve tanığı çocuklara, özellikle yargı sistemi içinde yardım ve koruma sağlanması için

mevcut uluslararası belgelere, Genel Kurul tarafından 20 Kasım 1989 tarihli 44/25 sayılı kararında kabul edilen özellikle Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye ve Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından 22 Temmuz 2005 tarihli ve 2005/20 sayılı kararında kabul edilen, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu ("Kılavuz") dahil olmak üzere, diğer ilgili uluslararası belgelere uygun bir Kanun;

1. Bu yasa "Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri" olarak anılabilir.
2. [Devlet adı] içinde geçerli olacaktır.
3. [gün, ay yıl] tarihinde [Resmi Gazetede yayımlanmasının ardından] yürürlüğe girecektir.]

Bölüm I. Tanımlar

Mevcut [Yasa] [Kanun] için aşağıdaki tanımlar geçerli olacaktır:

(a) "Mağdur veya tanık çocuk", 18 yaşından küçük olan ve suçtaki rolünden ve şüphelilere veya şüpheli gruplarına yönelik kovuşturmadan bağımsız olarak, suç mağduru veya tanığı olan bir şahıs anlamına gelir; Aksi belirtilmedikçe, "çocuk" hem mağdur çocuk hem de tanık çocuk anlamına gelir;

(b) "Profesyoneller", işleri bağlamında suç mağduru veya tanığı çocuklarla temas halinde olan veya adli sistem içinde bulunan ve bu [Yasanın] [Kanunun] geçerli olduğu çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu bulunan şahıslar anlamına gelir. Bu tanıma aşağıdakiler dahildir, ancak bunlarla sınırlı değildir: çocuk ve mağdur avukatları ve destek şahısları; çocuk koruma hizmeti uygulayıcıları; çocuk esirgeme kurumu personeli; savcılar ve savunma avukatları; diplomatik personel ve konsolosluk personeli; aile içi şiddet programı personeli; hakimler ve yargıçlar; mahkeme personeli; kolluk kuvvetleri memurları; gözetim memurları; tıbbi ve ruhsal sağlık uzmanları; ve sosyal hizmet görevlileri;

(c) "Yargı süreci", davanın yetişkinlere veya çocuklara yönelik bir ulusal, uluslararası veya bölgesel ceza adaleti sisteminde veya bir müteali veya gayri resmi adalet sisteminde görülmesinden bağımsız olarak, suçun tespit edilmesi, şikayette bulunulması, soruşturma, kovuşturma ve duruşma ve duruşma sonrası prosedürlerini içerir.

(d) "Çocuk-duyarlı" bir çocuğun korunma hakkına birincil önem veren ve bir çocuğun bireysel ihtiyaçlarını ve görüşlerini hesaba katan bir yaklaşım anlamına gelir;

(e) "Destek şahısı", tehdit, tekrar mağduriyet veya ikincil mağduriyet riskini önlemek amacıyla yargı süreci boyunca bir çocuğa yardım etmek için görevlendirilen özel eğitilmiş şahıs anlamına gelir;

(f) "Çocuğun vasisi", çocuğun ebeveynlerinin çocuk üzerinde ebeveynlik sorumluluğuna sahip olmadığı veya vefat etmiş olduğu durumlarda, ulusal hukuka göre çocuğun çıkarlarını gözetmekten resmen sorumlu olan kişi anlamına gelir.

(g) "Kayyum" bir çocuğun çıkarlarını etkileyen davalarda çocuğun çıkarlarını korumak için mahkeme tarafından atanan bir şahıs anlamına gelir;

(h) "İkincil mağduriyet" suç eyleminin doğrudan sonucu olarak değil, kurumların veya bireylerin mağdura verdiği tepki aracılığıyla ortaya çıkan mağduriyet anlamına gelir;

(i) "Tekrar mağduriyet" bir şahsın belirli bir zaman aralığı içinde birden fazla suç olayına maruz kaldığı bir durum anlamına gelir.

Bölüm II. Mağdur ve tanık çocuklara yardım hakkında genel hükümler

Madde 1. Çocuğun yüksek yararı

Her çocuk, özellikle de mağdur ve tanık çocuklar, [Yasa] [Kanun] bağlamında, sanıkların ve hükümlü suçluların hakları korunurken, kendi yüksek yararına birincil derecede önem verilme hakkına sahiptir.

Madde 2. Genel ilkeler

1. Bir mağdur veya tanık çocuğa, çocuğun veya ailesinin veya yasal vasisinin ırkı, rengi, dini, görüşleri, yaşı, aile durumu, kültürü, dili, etnik kökeni, ulusal veya toplumsal kökeni, vatandaşlığı, cinsiyeti, cinsel eğilimi, siyasi görüşü veya diğer görüşleri, varsa engelleri veya doğum statüsü, mülkiyeti veya diğer koşullarından bağımsız bir şekilde, hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın davranılacaktır.
2. Mağdur ve tanık çocuklara yasal süreç boyunca şefkatle ve hassas bir şekilde, yani insanlık onuruna saygı gösterilerek davranılacaktır ve kişisel durumu ve acil ve özel ihtiyaçları, yaşı, cinsiyeti, varsa engelleri ve olgunluk düzeyi hesaba katılacaktır.
3. Çocuğun özel hayatına müdahale, yüksek standartlarda delil elde etmek ve yargılamanın adil ve hakkaniyete uygun sonuç vermesi için yasa tarafından tanımlanan şekilde, gerekli asgari düzeyle sınırlı tutulacaktır.
4. Bir mağdur veya tanık çocuğun mahremiyeti korunacaktır.
5. Bir çocuğu bir tanık veya mağdur olarak tanımlayabilecek bilgiler, mahkemenin açık izni olmaksızın yayımlanmayacaktır.
6. Bir mağdur veya tanık çocuk, kendi görüşlerini, fikirlerini ve inançlarını özgür bir şekilde, kendi sözleriyle ifade etme hakkına sahip olacaktır ve yargı süreci boyunca alınan kararlar dahil olmak üzere, kendi hayatını etkileyecek kararlara katkıda bulunma hakkına sahip olacaktır.

Madde 3. Bir mağdur veya tanık çocuk ile ilgili suçları bildirme görevi

1. Öğretmenler, doktorlar, sosyal hizmet uzmanları ve uygun görüldüğü durumlarda diğer profesyonel çalışanlar, bir çocuğun bir suç mağduru veya tanığı olduğundan şüphelenmek için makul gerekçeye sahip olmaları halinde, [yetkili kurumun adı]'na bildirimde bulunmakla görevlidir.

2. Bu maddede paragraf 1'de belirtilen kişiler, çocuğa uygun profesyonel yardım sunulana kadar, ellerinden geldiğince çocuğa yardımcı olacaktır.
3. Bu maddede paragraf 1'de tarif edilen bildirimde bulunma görevi, avukat-müşteri gizliliği durumu hariç olmak üzere, her gizlilik yükümlülüğünün yerine geçer.

Madde 4. Çocukların suçlularla temastan korunması

1. Bir çocuğa karşı nitelikli suç işlemekten kesinleşmiş kararlar hüküm giyen herhangi bir şahıs, çocuklara hizmet sunan bir hizmette, kurumda veya dernekte çalışamayacaktır.
2. Çocuklara hizmet sunan hizmetler, kurumlar veya dernekler, bir çocuğa karşı nitelikli suç işlemekten hüküm giymiş şahısların çocuklarla temas etmemesini sağlamak için uygun önlemler alacaktır.
3. İşbu maddede yer alan paragraf 1 ve 2'nin amaçlarını yerine getirmek için, *[yetkili kurumun adı]* aşağıdakileri içeren yönetmelikler yayımlar:
 - (a) Mahkeme tarafından verilen hükmün ağırlığı açısından bir nitelikli suçun tanımı;
 - (b) Zorunlu nitelikli suçların listesi;
 - (c) Söz konusu suçlardan hüküm giyen bir bireyin çocuklara hizmet sunan hizmetlerde, kurumlarda veya derneklerde çalışmasını önlemeye yönelik bir talimat verilmesi için mahkeme emri;
 - (d) Çocuklara hizmet sunan hizmetlerin, kurumların ve derneklerin tanımı;
 - (e) Çocuklara hizmet sunan hizmetlerin, kurumların ve derneklerin, nitelikli bir suçtan hüküm giymiş şahısların çocuklarla temas etmemesini sağlamak için alacağı önlemler.
4. İşbu maddede yer alan paragraf 1 ve 2'yi bilerek ihlal eden şahıslar suç işlemiş olacaktır ve işbu maddede yer alan paragraf 3 uyarınca hazırlanacak yönetmeliklerde belirtilen cezaya çarptırılacaktır.

Madde 5. Mağdur ve tanık çocukların korunması için ulusal [kurum] [ofis]

[Bu konuda bir ulusal kurum kuran Devletler için seçenek:]

1. Mağdur ve tanık çocukların korunması için bir ulusal kurum ("Kurum") kurulmuştur.
2. Kurum aşağıda belirtilen kişilerden oluşacaktır:
 - (a) Bir *[yetkili mahkeme adı]* hakimi;
 - (b) Çocuklarla ilgili davalarda uzmanlaşmış bir savcılık temsilcisi;

- (c) Kolluk kuvvetleri kurumlarından bir temsilci;
- (d) Sosyal işlerden sorumlu bakanlık kapsamında çocuk koruma hizmetlerinden veya diğer ilgili hizmetlerden bir temsilci;
- (e) Sağlıkta sorumlu bakanlıktan bir temsilci;
- (f) Mümkünse çocuklarla ilgili davalarda uzmanlaşmış bir baro temsilcisi;
- (g) Çocuklara hizmet sunan, her bir tanınmış mağdur destek kuruluşundan bir temsilci;
- (h) Eğitimden sorumlu bakanlıktan bir temsilci; [*Seçimlik: (i)* Yerel gereklilikler uyarınca başka herhangi bir temsilci].

3. Kurum üyeleri, [*yetkili bakanın adı*] tarafından işbu [Yasa] [Kanun] yürürlüğe girmesini takip eden [...] ay içinde atanacaktır.]

[*Bir ulusal kurum kurmayı mevcut bir kurum veya bakanlığa dayanmayı tercih eden Devletler için seçenek:*

1. [*Kurum veya bakanlık adı*] bünyesinde bir mağdur ve tanık çocuk koruma ofisi ("Ofis") kurulacaktır.
2. Ofis aşağıda belirtilen kişilerden oluşacaktır:
 - (a) Bir [*yetkili mahkeme adı*] hakimi;
 - (b) Çocuklarla ilgili davalarda uzmanlaşmış bir savcılık temsilcisi;
 - (c) Kolluk kuvvetleri kurumlarından bir temsilci;
 - (d) Sosyal işlerden sorumlu bakanlık kapsamında çocuk koruma hizmetlerinden veya diğer ilgili hizmetlerden bir temsilci;
 - (e) Sağlıkta sorumlu bakanlıktan bir temsilci;
 - (f) Mümkünse çocuklarla ilgili davalarda uzmanlaşmış bir baro temsilcisi;
 - (g) Çocuklara hizmet sunan, her bir tanınmış mağdur destek kuruluşundan bir temsilci;
 - (h) Eğitimden sorumlu bakanlıktan bir temsilci;[*seçimlik: (i)* Yerel gereklilikler uyarınca başka herhangi bir temsilci].

3. Ofis mevcut [Yasa] [Kanun]un 6. maddesinde belirtilen işlevleri yerine getirecektir.]

Madde 6. Mağdur ve tanık çocukların korunması için [ulusal kurum] [ofis] işlevleri

[Kurum] [Ofis] aşağıda belirtilen işlevleri yerine getirecektir:

- (a) Mağdur ve tanık çocuklarla ilgili genel ulusal politikalar kabul edecek;
- (b) Ulusal politikalara dayanarak, ilgili önleme ve koruma programları hakkında öneriler geliştirecek ve ilgili kamu kurumlarına sunacaktır;
- (c) Mağdur ve tanık çocuklara yardım ve tedavi sunan hizmetlerin ve kurumların ulusal düzeyde koordinasyonunu aşağıdaki yollara başvurarak teşvik edecek ve sağlayacaktır;
 - (i) Yasal temsiliyet ve bulunmadıkları durumda söz konusu prosedürlerin tesis edilmesi ve oluşturulması dahil olmak üzere, suç fiillerinin rapor edilmesiyle ve mağdur ve tanık çocuklara yardım sunulmasıyla ilgili mevcut prosedürlerin uygulanmasını izleyecektir;
 - (ii) Yönetmelikler ve protokoller çıkarılması konusunda yetkili bakanlığa veya bakanlıkları önerilerde bulunacaktır;
- (d) [yetkili kurum adı] tarafından düzenlenmek üzere, çocuk koruma için acil yardım hatları gibi mekanizmaların tesis edilmesi için kılavuzlar hazırlayacaktır;
- (e) Mağdur ve tanık çocuklarla çalışan profesyonellerin eğitimi için kılavuzlar hazırlayacaktır;
- (f) Mağdur ve tanık çocuklarla ilgili hususlarda araştırma başlatacaktır;
- (g) Okullar, kamu kuruluşları, kurumları ve çocukların erişimine açık merkezler dahil olmak üzere, çocuklardan sorumlu şahıslara ve kurumlara, mağdur ve tanık çocuklara yardım sağlanması ile ilgili bilgi dağıtacaktır;
- (h) İşbu [Yasa] [Kanun] hükümlerine tabi olan kurumların performansı ve kendi faaliyetleri hakkında yıllık raporlar yayımlayacaktır.

Madde 7. Gizlilik

1. İşbu [Yasa] [Kanun] madde 3, paragraf 3 uyarınca mağdur ve tanık çocukların mahremiyetini korumaya yönelik mevcut yasal korumalara ek olarak, mağdur veya tanık çocuklarla çalışan tüm şahıslar ve aynı zamanda işbu [Yasa] [Kanun] madde 5 kapsamında kurulan tüm [Kurum] [Ofis] üyeleri, görevlerini yerine getirirken elde etmiş olabilecekleri, mağdur ve tanık çocuklarla ilgili tüm bilgileri gizli tutacaktır.
2. İşbu maddede yer alan paragraf 1'i ihlal eden şahıslar suç işlemiş olacaktır ve [...] süreyle hapse veya [...] tutarında para cezasına veya her ikisine birden çarptırılacaktır.

Madde 8. Eğitim

1. Mağdur ve tanık çocuklarla çalışan profesyoneller mağdur ve tanık çocuklarla ilgili hususlarda uygun eğitim alacaktır.

2. Uygun olduğunda, işbu [Yasa] [Kanun] madde 5 kapsamında kurulan [Kurum] [Ofis], suç mağduru ve tanığı çocuklarla çalışan profesyoneller için eğitim müfredatı geliştirecek ve yayımlayacaktır. Bu eğitim aşağıda belirtilenleri kapsamalıdır:

(a) Çocuğun hakları dahil olmak üzere, ilgili insan hakları normları, standartları ve ilkeleri;

(b) İşlevlerini yerine getirmeleri ile ilgili ilkeler ve etik görevler;

(c) Çocuğa karşı suç işlendiğini gösteren işaretler ve belirtiler;

(d) Çocuk değerlendirme becerileri ve teknikleri, özellikle de sevk işlemleri için ve gizlilik ihtiyacı özellikle vurgulanmış bir şekilde;

(e) Olumsuz fiziksel ve fizyolojik etkiler dahil olmak üzere, çocuklara karşı işlenen suçlarda, çocuklara yönelik şiddetin dinamikleri ve niteliği ve etkisi ve sonuçları;

(f) Mağdur ve tanık çocuklara yargı süreci içinde yardım etmek için özel tedbirler ve teknikler;

(g) Dezavantajlı gruplarda yer alan çocuklara özel dikkat göstererek, çocukların gelişim aşamaları hakkında bilgi ve ayrıca kültürler arası ve yaşla ilgili dilsel, etnik, dini, sosyal ve cinsiyet hususları;

(h) Çocuk-duyarlı bir yaklaşım dahil olmak üzere, uygun yetişkin-çocuk iletişim becerileri;

(i) mağdur ve tanık çocuklarla hassas, anlayışlı, yapıcı ve güven verici bir şekilde ilgilenme becerileri dahil olmak üzere, çocuklarda sıkıntıyı veya travmayı minimize ederken, onlardan alınan bilginin kalitesini maksimize eden görüşme ve değerlendirme teknikleri;

(j) Tanık çocukları koruma ve onlara kanıt sunma ve onları sorgulama yöntemleri;

(k) Mağdur ve tanık çocuklarla çalışan profesyonellerin rolleri ve kullandıkları yöntemler.

Bölüm III. Yargı sürecinde mağdur ve tanık çocuklara yardım sağlanması

A. Genel Hükümler

Madde 9. Bilgilendirilme hakkı

Bir mağdur veya tanık çocuk, ebeveynleri veya vasisi, avukatı, atanmışsa destek şahsı veya yardım sunmak için atanmış diğer uygun şahıs, yargı süreciyle ilk temas ettiği andan itibaren ve bu süreç boyunca, [yetkili kurumun adı] tarafından sürecin aşamaları hakkında ve mümkün ve uygun olduğu ölçüde aşağıda belirtilen hususlar konusunda, zamanında bilgilendirilecektir:

(a) Mağdur veya tanık çocukların rolü, tanıklığın önemi, zamanlaması ve şekli, soruşturma ve duruşma sırasında çocukla görüşmelerin nasıl gerçekleştirileceği dahil olmak üzere, yetişkin ve çocuk ceza yargı sürecine yönelik prosedür;

(b) Mağdur avukatının veya destek vermek için diğer uygun şahısların atanması da dahil olmak üzere, bir şikayette bulunma ve soruşturmalara ve davalara katılım sırasında bir mağdur veya tanık çocuk için mevcut destek mekanizmaları;

(c) Oturumların ve diğer ilgili olayların somut yerleri ve saatleri;

(d) Koruyucu önlemlerin mevcudiyeti;

(e) Mağdur veya tanık çocuğu etkileyen kararın gözden geçirilmesine yönelik mevcut mekanizmalar;

(f) Genel Kurul tarafından 29 Kasım 1985 tarihli ve 40/34 sayılı kararında kabul edilen, Nüfuzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesi dahil olmak üzere, geçerli yasal mevzuat, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve diğer uluslararası hukuki belgeler uyarınca, mağdur ve tanık çocukların ilgili hakları;

(g) Yargı süreci üzerinden, hukuk mahkemeleri veya başka süreçlerle suçludan veya Devletten tazminat alma olanakları;

(h) Onarıcı adalet programlarının mevcudiyeti ve işlerliği;

(i) Sağlık, psikolojik, sosyal veya diğer ilgili hizmetlerin ve söz konusu hizmetlere erişim yollarının mevcudiyeti ile birlikte, uygun durumlarda, yasal veya diğer hususlarda danışmanlık veya temsiliyet ve acil finansal destek bulunması;

(j) Sanığın yakalanması, tutuklanması ve gözaltı durumu ve bu durumla ilgili olabilecek değişiklikler, savcılık kararı ve ilgili duruşma sonrası gelişmeler ve dava sonucu dahil olmak üzere, somut davanın ilerleyişi ve gidişatı.

Madde 10. Adli yardım

Aşağıdaki durumlarda bir mağdur veya tanık çocuğa yargı süreci boyunca Devlet tarafından ücretsiz bir avukat atanacaktır:

- (a) Kendi isteği üzerine;
- (b) Ebeveynlerinin veya vasisinin talebi üzerine;
- (c) Atanmışsa, destek verecek şahsın talebi üzerine;
- (d) Mahkeme bir avukat atanmasının bir çocuğun yararına olduğuna karar vermesi durumunda, mahkemenin re'sen alacağı karar gereğince.

Madde 11. Koruyucu önlemler

Bir mağdur veya tanık çocuğun güvenliğinin riskte olduğu düşünülürse, yargı sürecinin herhangi bir aşamasında, [yetkili kurumun adı] çocuk için koruyucu önlemlerin alınmasını düzenleyecektir. Bu önlemler şunları içerebilir:

- (a) Yargı süreci boyunca bir mağdur veya tanık çocuk ile sanıklar arasında herhangi bir anda doğrudan temastan kaçınılması;
- (b) Bir kayıt sistemiyle desteklenecek şekilde, yetkili bir mahkemeden kısıtlama kararı talep edilmesi;
- (c) Sanıklar için yetkili bir mahkemeden duruşma öncesi gözaltı emri talep edilmesi ve bu emirde "temas kurmama" kefalet koşulu bulunması;
- (d) Sanığın ev hapsinde tutulması için yetkili mahkemeden bir emir talep edilmesi;
- (e) Bir mağdur veya tanık çocuğun polis veya diğer ilgili kurumlar tarafından korunmasının ve çocuğun bulunduğu yerin saklanması talep edilmesi;
- (f) Yetkili kurumdan uygun olduğu düşünülebilecek diğer önlemlerin talep edilmesi.

Madde 12. Dil, tercüman ve diğer özel yardım önlemleri

1. Mahkeme bir mağdur veya tanık çocuğun tanıklığı ile ilgili işlemlerin basit ve bir çocuk için anlaşılabilir olan dilde yapılmasını sağlayacaktır.
2. Eğer, çocuk anladığı dile tercüme ihtiyacı duyarsa, ücretsiz tercüman sağlanacaktır.
3. Çocuğun yaşı, olgunluk düzeyi veya, varsa engelli olma durumuyla sınırlı olmamak kaydıyla özel bireysel ihtiyaçları ışığında, etnik köken, yoksulluk veya tekrar mağduriyet riski dahil, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere özel bireysel ihtiyaçları ışığında, çocuk tanıklık etmek veya yargı sürecine katılmak için özel yardım önlemlerine ihtiyaç duyarsa, söz konusu önlemler ücretsiz olarak sunulur.

B. Soruşturma aşamasında yardım

İşbu [Yasa] [Kanun]da yer alan işbu bölümdeki hükümler (“B. Soruşturma aşamasında”), mağdur veya tanık çocuklar ile ilgili davaların soruşturmasına dahil olan tüm ulusal yetkili kurumlar için geçerli olacaktır.

Madde 13. Özel eğitilmiş soruşturmacı

1. Bir çocuk-duyarlı yaklaşım kullanarak çocuğun görüşmesini yönlendirmek üzere, [yetkili kurum adı] tarafından çocuklarla ilgilenme konusunda özel eğitim almış bir soruşturmacı atanacaktır.
2. Soruşturmacı çocuğun ikincil mağduriyetini önlemek amacıyla, mümkün olduğu ölçüde yargı süreci sırasında görüşmenin tekrarlanmasından kaçınacaktır.

Madde 14. Tıbbi muayene ve bedensel örneklerin alınması

1. Bir mağdur veya tanık çocuk ancak aşağıdaki iki koşulun yerine getirilmesi durumunda tıbbi muayene veya bedensel numunelerin alınmasına tabi tutulacaktır:
 - (a) Çocuğuk aksi yönde karar vermedikçe, ebeveynlerin ve vasisinin veya destek olacak şahsın muayene sonrasında mevcut olması;
 - (b) Mahkeme, üst düzey bir polis memuru veya savcı tarafından bir tıbbi muayene veya bedensel numunelerin alınması için yazılı bir yetki verilmişse.
2. Mahkeme, üst düzey polis görevlisi veya savcı tıbbi muayene veya bedensel numunelerin alınması için yazılı yetkiyi yalnızca, söz konusu tıbbi muayenenin veya bedensel numunelerin alınmasının gerekli olduğuna inanmak için makul gerekçelerin bulunması durumunda verecektir.
3. Soruşturma aşaması sırasında herhangi bir anda, çocuğun zihinsel sağlığı dahil olmak üzere bir mağdur veya tanık çocuğun sağlığı ile ilgili herhangi bir şüphe oluşursa, işlemleri yürüten yetkili kurum en kısa zamanda bir hekimin çocuğa kapsamlı tıbbi muayene yapmasını sağlayacaktır.
4. Söz konusu tıbbi muayenenin ardından, işlemleri yürüten yetkili kurum, hastaneye yatırılması dahil olmak üzere, çocuğun hekim tarafından önerilen tedaviyi almasını sağlamak için elinden gelen çabayı harcayacaktır.

Madde 15. Destek şahsı

Tehdit, tekrar mağduriyet ve ikincil mağduriyet riskini önlemek amacıyla, soruşturma aşamasının başlangıcından itibaren ve yargı sürecinin tamamı boyunca, mağdur ve tanık çocuklar, farklı yaşlarda olan ve farklı geçmişlere

sahip çocuklarla iletişim kurmak ve onlara yardım etmek için gerekli eğitimi almış ve profesyonel becerilere sahip bir şahıs tarafından desteklenecektir.

Madde 16. Destek şahsın (kişinin) atanması

1. Soruşturmacı, bir görüşme için bir mağdur veya tanık çocuğu çağırma niyetini [yetkili kurum adı] bildirecek ve bir destek kişinin atanmasını talep edecektir.
2. Destek şahsı [yetkili kurum adı] tarafından atanacaktır. Atama öncesinde, [yetkili kurum adı] atanacak destek şahıs konusunda cinsiyeti de dahil olmak üzere çocuğa ve ebeveynlerine veya vasisine danışacaktır.
3. Destek kişiye, ilk görüşme gerçekleşmeden önce çocukla tanışması için yeterli süre verilecektir.
4. Araştırmacı, çocuğu görüşmeye davet ederken, gerçekleşecek görüşmenin zamanını ve yerini çocuğun destek kişisine bildirecektir.
5. Yargı sürecinin bir parçası olarak gerçekleşen bir mağdur veya tanık çocuk görüşmesi, destek şahsın tanıklığında yapılacaktır.
6. Çocuk ile destek şahsı arasındaki ilişkinin mümkün olduğu ölçüde yargı süreci boyunca devam etmesi sağlanacaktır.
7. Destek şahsını atayan [Yetkili kurum adı] destek şahsın çalışmasını izleyecek ve gerekirse ona yardım edecektir. Destek şahsı görevlerini ve işlevlerini [Yasa] [Kanun] uyarınca yerine getiremezse, [yetkili kurum adı] çocuğa danıştıktan sonra yerine başka bir destek şahsı atayacaktır.

Madde 17. Destek kişinin işlevleri

Destek şahsı, diğer görevlerinin yanı sıra:

(a) Çocuğa genel duygusal destek sağlama;

(b) Tüm yargı süreci boyunca çocuğa çocuk-duyarlı bir şekilde yardım sunacaktır. Söz konusu yardım, çocuğa karşı işlenen suçun olumsuz etkilerini hafifletmeye yönelik önlemler, çocuğa günlük yaşamında yardımcı olmaya yönelik önlemler ve davanın şartlarından kaynaklanan idari hususlarla uğraşması konusunda çocuğa yardımcı olacak önlemlerin alınmasını içerebilir;

(c) Terapi veya danışmanlık gerekli olup olmadığı konusunda tavsiyede bulunma;

(d) Uygun olduğunda çocuğun ebeveynleriyle veya vasisiyle, ailesiyle, arkadaşlarıyla ve avukatıyla irtibat kuracak ve iletişim sağlayacak;

(e) İşbu [Yasa] [Kanun] madde 9'da belirtilen şekilde, soruşturma ekibinin veya mahkemenin bileşimi ve diğer tüm konularda çocuğu bilgilendirecek;

(f) Çocuğu temsil eden avukatla koordinasyon halinde veya çocuğu temsil eden bir avukat bulunmaması durumunda, mahkemeye, çocukla ve ebeveynleri veya vasisiyle, çocuğun çıkarlarını korumak amacıyla, mevcut olduğu durumlarda video kaydı veya diğer yöntemler gibi delil sunma konusundaki farklı seçenekleri tartışacak;

(g) Çocuğu temsil eden avukatla koordinasyon halinde veya çocuğu temsil eden bir avukat bulunmaması durumunda, kolluk kuvvetleriyle, savcıyla ve mahkemeye, koruyucu önlemlerin tavsiye edilebilirliğini tartışacak;

(h) Gerekirse, koruyucu önlemler için emir verilmesini talep edecek;

(i) Çocuğun koşulları gerektiriyorsa, özel yardım önlemleri alınmasını talep edecektir.

Madde 18. Destek kişisine verilecek bilgiler

İşbu [Yasa] [Kanun] madde 9 uyarınca sunulacak bilgilere ek olarak, destek şahsı yargı sürecinin tüm aşamaları boyunca aşağıdaki hususlardan haberdar edilecektir:

(a) Sanık aleyhindeki suçlamalar;

(b) Sanık ile çocuk arasındaki ilişki;

(c) Sanığın gözaltı durumu.

Madde 19. Sanığın serbest bırakılması durumunda destek kişinin görevleri

Sanığın gözaltından veya duruşma öncesi tutuklamadan serbest bırakıldığını yetkili kurumdan öğrendikten sonra, çocuğu ve ebeveynlerini veya vasisini ve avukatını bilgilendirecek ve gerekirse uygun koruma önlemleri için talepte bulunmasına yardımcı olacaktır.

C. Duruşma aşamasında yardım

Madde 20. Çocuğun sunduğu delillerin güvenilirliği

1. Bir çocuk, mahkeme tarafından işbu [Yasa] [Kanun] madde 21 uyarınca yapılan ehliyet sonucunda tarafından aksi kanıtlanmadığı müddetçe, tanıklık yapmak için ehil kabul edilecektir ve verdiği ifade, yaşının ve olgunluk düzeyinin anlaşılır ve inandırıcı ifade vermesine olanak sağlıyorsa, yalnızca yaşından kaynaklı olarak geçersiz veya güvenilirmez kabul edilmeyecektir.

2. Bu bölümün (“C. Duruşma aşamasında yardım”) amaçları açısından, bir çocuğun ifadesi, teknik iletişim cihazlarıyla verilen ifadeleri veya çocukları anlamak ve onlarla iletişim kurmak konusunda uzmanlaşmış bir uzmanın yardımıyla verilen ifadeyi kapsar.
3. Bir çocuğun verdiği ifadenin önemi, yaşına ve olgunluk derecesine uygun olacaktır.
4. Bir çocuk, ifade verip vermemesinden bağımsız olarak, davayla, yargı sürecine dahil olmasıyla ilgili, özellikle sanık ile ilgili olarak kendi güvenliği, ifade verme veya verme, ifade verme şekli ile ilgili hususlarda ve kendisini etkileyen diğer konularda, kendi görüşlerini ve endişelerini ifade etme hakkına sahip olacaktır Görüşlerinin göz önüne alınmadığı durumlarda, çocuğa bunun nedenleri konusunda net bir açıklama yapılmalıdır.
5. Bir çocuktan, kendi iradesine rağmen veya ebeveynlerinin veya vasisinin bilgisi dışında yargı sürecinde ifade vermesi istenmeyecektir. Aşağıdaki durumlar haricinde ebeveynleri veya vasisi çocuğa eşlik etmek üzere davet edilecektir:
 - (a) Ebeveynler veya vasi, çocuğa işlenen suçun iddia edilen failleri ise;
 - (b) Çocuk ebeveynlerinin veya vasisinin eşlik etmesi konusunda endişe ifade ediyorsa;
 - (c) Mahkeme ebeveynlerinin veya vasisinin çocuğa eşlik etmemesinin çocuğun üstün yararına olduğuna karar verirse.

Madde 21. Ehliyet incelemesi

1. Çocuk üzerinde bir ehliyet incelemesi ancak, mahkeme bunun için zorlayıcı nedenler olduğunu tespit ederse yapılabilir. Bu kararın gerekçeleri mahkeme tarafından kayıt altına alınacaktır. Bir ehliyet incelemesi gerçekleştirip gerçekleştirilmeme kararını alırken, çocuğun çıkarı birinci derecede önem taşıyacaktır.
2. Ehliyet incelemesi çocuğun, çocuğun anladığı dilde kendisine sorulan soruları anlayıp anlamadığını ve doğruyu söylemenin önemini kavrayıp kavramadığını tespit etmeyi amaçlar. Bir ehliyet incelemesi için çocuğun yaşı tek başına zorlayıcı gerekçe sayılmayacaktır.
3. Mahkeme çocuğun ehliyetini incelemek için bir uzman atayabilir. Bir ehliyet incelemesi sırasında uzman haricinde yalnızca aşağıda belirtilen kişiler hazır bulunabilir:
 - (a) Hakim veya yargıç;
 - (b) Savcı;
 - (c) Savunma avukatı;

- (d) Çocuğun avukatı;
- (e) Destek şahsı;
- (f) Bir mahkeme muhabiri veya katibi;
- (g) Mahkemenin kanaatine göre çocuğun iyiliği için hazır bulunması gereken, çocuğun ebeveynleri veya vasisi veya *kayyumu* dahil olmak üzere, diğer herhangi bir şahıs.
4. Mahkeme bir uzman atamazsa, bir çocuğun ehliyet incelemesi mahkeme tarafından, savcı ve savunma avukatı tarafından verilen sorular temel alınarak gerçekleştirilecektir.
5. Sorular, çocuğun yaşına ve gelişimsel seviyesine uygun olarak çocuk-dostu bir şekilde sorulacaktır veduruşmanın bir parçası olan hususlarla ilgili olmayacaktır. Çocuğun basit soruları anlama ve doğru bir şekilde yanıtlama yeteneğini belirlemeye odaklanacaktır.
6. Zorunlu nedenler gösterilmediği sürece, bir çocuğun ehliyet durumunu değerlendirmek amacıyla psikolojik veya psikiyatrik incelemeler yapılması için talimat verilmeyecektir.
7. Bir ehliyet incelemesi tekrar edilmeyecektir.

Madde 22. Yemin

1. Başkanlık eden hakim veya yargıcın takdirine bağlı olarak, çocuk yemin etmenin sonuçlarını anlayamıyorsa, bir çocuk tanıktan yemin etmesi istenmeyecektir. Bu durumda, başkanlık eden hakim veya yargıç, doğruyu söylemek için söz vermesi konusunda çocuğa fırsat sunabilir. Her iki durumda da mahkeme çocuğun ifadesini dinleyecektir.
2. Bir çocuk tanık doğru olmayan ifadeler vermekten ötürü dava edilemez.

Madde 23. Duruşma sırasında bir destek kişinin atanması

1. Yetkili hakim veya yargıç, bir mağdur veya tanık çocuğu mahkemeye davet etmeden önce, çocuğun destek şahsından zaten yardım alıp almadığını doğrulayacaktır.
2. Bir destek şahsı zaten atanmamışsa, yetkili hakim veya yargıç, ebeveynlerine veya vasisine danışarak bir şahsı atayacaktır ve destek şahsına, davayı incelemesi ve çocukla irtibat kurması için yeterli zaman verecektir.
3. Yetkili hakim veya yargıç duruşma veya mahkeme oturumunun tarihini ve yerini destek şahsına bildirecektir.

Madde 24. Bekleme alanları

1. Yetkili hakim veya yargıç, mağdur ve tanık çocukların çocuk dostu bir şekilde donatılmış uygun bekleme alanlarında beklemesini sağlayacaktır.
2. Mağdur ve tanık çocuklar tarafından kullanılan bekleme alanları, suç işlemekten ötürü suçlanan şahıslar tarafından görülemeyecek ve erişilemeyecektir.
3. Mümkün olduğu durumlarda, mağdur ve tanık çocuklar tarafından kullanılan bekleme alanları, yetişkin tanıklar için kullanılan bekleme alanlarından ayrı olmalıdır.
4. Yetkili hakim veya yargıç, uygunsa, bir mağdur veya tanık çocuğun mahkeme salonundan uzakta bir noktada beklemesi talimatını verebilir ve gerektiğinde çocuğu çağırabilir.
5. Hakim veya yargıç, duruşma sırasında bekleme sürelerini en aza indirmek için mağdur ve tanık çocukların ifadesini dinlemeye öncelik verecektir.

Madde 25 Mağdur ve tanık çocuklar için duygusal destek

1. Çocuğun ebeveynlerine ve vasisine ve avukatına veya yardım sunmak için atanmış diğer uygun kişilere ek olarak, yetkili hakim veya yargıç, çocuktaki endişe ve stresi azaltmak amacıyla, destek şahsının mağdur veya tanık çocuğa mahkeme duruşmaları sırasında eşlik etmesine izin verebilir.
2. Yetkili hakim veya yargıç, çocuğun ihtiyacı olduğunda duruşmaya ara verilmesi için kendisinin veya çocuğun talepte bulunabileceğini destek şahsına bildirir.
3. Mahkeme, yalnızca çocuğun yüksek yararının gerektirdiği durumda çocuğun ebeveynlerinin veya vasisinin duruşmadan çıkarılmasını emredebilir.

Madde 26. Mahkeme Salonu olanakları

1. Yetkili hakim veya yargıç, yüksek sandalyeler bulundurulması ve engelli çocuklar için destek sunulması dahil, ancak bunlarla sınırlı olmayacak şekilde, mahkeme salonunda mağdur veya tanık çocuklar için uygun düzenlemelerin yapılmasını sağlayacaktır.
2. Mahkeme salonu düzeni mümkün olduğunca çocuğun tüm duruşmalar boyunca ebeveynlerine veya vasisine, destek şahsına veya avukatına yakın oturabilmesini sağlayacaktır.

[Madde 27. Çapraz sorgu (teamül hukuku –Anglosakson - ülkelerinde için)

Uygun durumlarda ve sanık hakları göz önüne alınarak, yetkili haki veya savcı, bir mağdur çocuğun sanık tarafından çapraz sorguya tabi tutulmasına

izin vermeyecektir. Söz konusu çapraz sorgu, savunma avukatı tarafından yetkili hakim veya yargıcın gözetiminde gerçekleştirilebilir ve yetkili hakim veya savcı, çocuğu gözdağına, zorluğa veya aşırı sıkıntıya sokabilecek sorular sormasını engellemekle görevli olacaktır.]

Madde 28. Mağdur ve tanık çocukların mahremiyetinin ve sağlığının korunmasına yönelik önlemler

Bir mağdur veya tanık çocuğun, ebeveynlerinin veya vasisinin, avukatının, destek şahsının, yardım sunmak üzere atanmış diğer uygun kişinin talebi üzerine veya resen, mahkeme, çocuğun yüksek yararını gözeterek, çocuğun mahremiyetini ve fiziksel ve zihinsel sağlığının korunması için ve gereksiz sıkıntı veya ikincil mağduriyetin önlenmesi için, aşağıdaki önlemlerden birinin veya birden fazlasının alınmasını emredebilir:

(a) Çocuğun kimliğinin tespit edilmesinde kullanılacak her tür ismin, adresin, işyerinin, mesleğin veya diğer bilgilerin kamu arşivlerinden silinmesi;

(b) Savunma avukatlarının, çocuğun kimliğini ortaya çıkarmasının veya çocuğun kimliğini tespit edebilecek herhangi bir materyali veya bilgiyi açıklamasının yasaklanması;

(c) Çocuğun kimliğini belirten her tür kaydın, mahkeme tarafından uygun görülen tarihe kadar açıklanmamasının emredilmesi;

(d) Çocuğa bir takma ad veya bir sayı atanması; bu durumda kendi savunmasına hazırlanması amacıyla, çocuğun tam adı ve doğum tarihi sanığa makul bir süre içinde bildirilir;

(e) Aşağıda belirtilenler dahil olmak üzere, ifade veren çocuğun özelliklerinin veya fiziksel görüşünün saklanması veya çocukta sıkıntı oluşmasının veya çocuğun zarar görmesinin önlenmesi:

- (i) Saydam olmayan bir koruyucu arkasında ifade verme;
- (ii) Görüntü veya ses değiştiren cihazlar kullanarak ifade verme;
- (iii) Başka bir yerde sorgulayarak ve kapalı devre televizyon yoluyla eş zamanlı olarak mahkemeye ileterek ifade verme;
- (iv) Duruşma öncesinde çocuğun tanıklığının videoya kaydedilmesi yoluyla sorgulama; bu durumda sanık avukatı sorguya katılacak ve kendisine mağdur veya tanık çocuğu sorgulama fırsatı verilmesi;
- (v) Duyma, görme, konuşma veya diğer engellere sahip çocuklar için bir tercüman dahil, ancak bununla sınırlı olmamak üzere, nitelikli ve uygun araçlar yoluyla ifade verme;

(f) Kapalı oturumlar yapılması;

(g) Çocuğun sanığın huzurunda ifade vermeyi reddetmesi halinde veya koşullar çocuğun söz konusu şahsın huzurunda doğruyu söylemekten çekinebileceğini i gösteriyorsa, sanığın geçici olarak mahkeme odasından çıkarılması emri verilmesi. Bu durumlarda savunma avukatı mahkeme salonunda kalmaya devam eder ve çocuğu sorgular, böylece sanığın yüzleşme hakkı güvence altına alınmış olur;

- (h) Çocuğun ifadesi sırasında ara verilmesi;
- (i) Çocuğun yaşına ve olgunluk düzeyine uygun saatlerde duruşma yapılması;
- (j) Uygun olduğu durumlarda, isim açıklanmaması, çocuğun yüksek yararını ve sanık haklarının hesaba katılması dahil olmak üzere, mahkemenin gerekli görebileceği diğer önlemler alınarak ifade verme.

D. Duruşma sonrası dönemde yardım

Madde 29. Eski hale iade ve tazminat hakkı

[Devlet mağduriyet fonunun bulunduğu durumlarda:

1. Mahkeme bir mağdur çocuğa, ebeveynlerine veya vasisine ve avukatına, tazminat talep etme prosedürleri konusunda bilgi verecektir.
2. Vatandaş olmayan bir mağdur çocuk tazminat talep etme hakkına sahip olacaktır.]

[Seçenek 1. Teamül hukuku ülkeleri için

3. Sanığın hüküm giymesi ve ayrıca kendisine uygulanan diğer yaptırımlar üzerine, mahkeme, savcının, mağdurun, ebeveynlerinin veya vasisinin veya mağdur avukatının talebi üzerine veya resen, aşağıdaki durumlarda suçlunun çocuğa tazminat vermesini veya eski hale iadesini emredebilir:

(a) Suçun işlenmesi veya suçlunun tutuklanması veya tutuklanma girişimi sonucunda mağdur çocuğun malında hasar kayıp veya imha meydana gelen durumlarda, mal tam olarak iade edilemiyorsa, mahkeme suçlunun çocuğa veya yasal temsilcilerine malın yenileme değerini ödemesini emredebilir;

(b) Suçun işlenmesi veya suçlunun tutuklanması veya tutuklanma girişimi sonucunda çocuğa bedensel veya psikolojik zarar verilen durumlarda, mahkeme suçlunun, zarar nedeniyle ortaya çıkan tüm hasarları için, sosyal ve eğitime yeniden dahil olma, tıbbi tedavi, ruh sağlığı tedavisi ve yasal hizmetlerin masrafları dahil olmak üzere, çocuğu maddi olarak telafi etmesini emredebilir;

(c) Olayın meydana gelmesi sırasında hanesinde bulunan çocuğa bedensel zarar verildiği veya çocuğun bedensel zarar vermek tehdit edildiği durumlarda, mahkeme suçlunun, çocuğun suçlunun hanesinden taşınması sonucunda ortaya çıkan giderler için çocuğa tazminat ödemesini emredebilir.]

[Seçenek 2. Ceza mahkemelerinin hukuk davalarında yetkili olmadığı ülkeler için

3. Mahkeme, kararını verdikten sonra, çocuğa, ebeveynlerine veya vasisine ve çocuğun avukatına, ulusal hukuk kapsamındaki tazminat ve eski hale iade hakkını bildirecektir.]

[Seçenek 3. Ceza mahkemelerinin hukuk davalarında yetkili olduğu ülkeler için

3. Mahkeme, uygun olduğunda, çocuğun eski hale iadesini veya tazminat emredecek ve eski hale iadenin ve tazminat emrinin icra edilmesi için yardım isteme olasılığı konusunda çocuğu bilgilendirecektir.]

Madde 30. Onarıcı adalet önlemleri

Onarıcı adalet önlemlerinin alınması düşünülüyorsa, [yetkili kurumun adı], çocuğu, ebeveynlerini veya vasisini ve çocuğun avukatını, mevcut onarıcı adalet programları ve söz konusu programlara nasıl erişilebileceği konularında ve ayrıca, onarıcı adalet programının mağdur çocuk ile suçlu arasında anlaşma sağlayamaması halinde, mahkemede tazminat veya eski hale iade talep etme olasılığı hakkında bilgilendirecektir.

Madde 31. Duruşma sonucu hakkında bilgi

1. Yetkili hakim veya yargıç, çocuğu, ebeveynlerini veya vasisini ve destek şahsını, duruşma sonucu hakkında bilgilendirecektir.
2. Yetkili hakim veya yargıç, gerekirse, duruşma sonucunu kabullenmesinde yardımcı olmak için destek şahsının çocuğa duygusal destek sağlamasını isteyebilir.

[Teamül hukuku – Anglosakson- ülkelerin olduğu durumlarda:

3. Mahkeme, çocuğu, ebeveynlerini veya vasisini ve çocuğun avukatlarını, suçluya şartlı tahliye verilmesi ve çocuğun bu husustaki görüşünü ifade etme hakkı konularındaki mevcut prosedürler hakkında bilgilendirecektir.]

Madde 32. Duruşmaların sonuçlanmasının ardından destek şahsının rolü

1. Duruşmaların sonuçlanmasının hemen ardından, destek şahsı uygun kurumlarla veya profesyonellerle irtibata geçerek, gerekirse mağdur veya tanık çocuk için ek danışmanlık veya tedavi sunulmasını sağlayacaktır.
2. Bir mağdur veya tanık çocuğun başka bir ülkeye iade edilmesi gerektiği durumlarda, destek şahsı konsolosluklar dahil olmak üzere, ilgili kurumlarla irtibata geçecek ve çocukların iadesiyle ilgili ulusal ve uluslararası hükümlerin doğru bir şekilde uygulanmasını sağlayacak ve iade için hazırlanmasında yardımcı olacaktır.

Madde 33. Hüküm giymiş kişilerin serbest bırakılması hakkında bilgi

1. Hüküm giymiş bir kişinin tutukluluktan serbest bırakılması halinde, [yetkili kurumun adı], uygunsa destek şahsı aracılığıyla veya çocuğun avukatı aracılığıyla, bu serbest bırakma konusunda çocuğu ve ebeveynlerini veya vasisini bilgilendirecektir. Bilgilendirme [yetkili kurumun adı] tarafından, söz konusu karar alındıktan sonra mümkün olduğu kadar erken, en geç serbest bırakma tarihinin bir gün öncesinde yapılacaktır.

2. Mahkeme bir mağdur veya tanık çocuğu, çocuk 18 yaşına ulaştıktan sonra [...] yıl boyunca bir hükümlü şahsın serbest bırakılmış olduğu konusunda bilgilendirecektir.

E. Diğer işlemler

Madde 34. Diğer işlemlere genişletilmiş başvuru

İşbu [Yasanın] [Kanunun] hükümleri, gerekli değişikliklerin yapılması koşuluyla, özel hukuk konuları dahil olmak üzere, mağdur veya tanık çocuklarla ilgili tüm hususlar için geçerli olacaktır.

[Bölüm IV. Son hükümler]

[Madde 35. Son hükümler (medeni hukuk ülkeleri için ihtiyari)]

Mevcut [Yasa] [Kanun], [ülkenin adı] ulusal mevzuatı kapsamındaki mevcut ulusal prosedürlere uygun bir şekilde uygulamaya girecektir.

İkinci bölüm

**Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Oldu-
ğu Durumlarda
Adalet İlkeleri Model Yasası için Açık-
lama**

Giriş

Ekonomik ve Sosyal Konsey, 22 Temmuz 2005 tarihli ve 2005/20 sayılı kararında, karar ekinde bulunan Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunu ("Kılavuz") kabul etmiştir. Kılavuz, bu alanda uluslararası toplum tarafından 1950'den beri geliştirilen ve uluslararası düzeyde tanınan normatif ilkeler olarak, Birleşmiş Milletlerin suç önleme ve ceza adaleti standartlarının ve normlarının bir parçasını oluşturmaktadır.

Ülkelere yardımda bulunmak amacıyla, talepte bulunan Devletlere, kamu kurumlarına ve sivil toplum ve topluluk örgütlerine ve ayrıca uygulayıcılara Kılavuzun uygulanması konusunda yasal yardım sunan uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, UNICEF ile işbirliği içinde, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Model Yasası dahil olmak üzere, bir dizi teknik araç geliştirmiştir.

Model Yasanın amacı, ilgili ulusal mevzuatı, Kılavuzda ve Çocuğun Haklarına Dair Sözleşme dahil olmak üzere, diğer ilgili uluslararası yasal belgelerde yer alan ilkelere uygun bir şekilde hazırlamaları konusunda Devletlere yardımcı olmaktır.

Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Model Yasası hakkındaki bu açıklama, Model Yasa hükümlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Ayrıca açıklama Model Yasanın çeşitli maddeleri ile ilişkili yasalara, hukuk sistemlerine ve uluslararası normlara ve ayrıca açıklamalara ve örneklerle referanslar içermektedir.

Öncelikle Model Yasanın, yargı süreci boyunca mağdur ve tanık çocuklara yardım edebilecek ve etmesi gereken bir dizi profesyoneller kategorisi bulunduğu ilkesini koyduğunu vurgulamak önemlidir. Söz konusu yardımın ebeveynler tarafından sunulmasının temel bir hak ve ayrıca bir görev olduğu ve Devletin bu bağlamdaki müdahalesinin söz konusu hakkı veya görevi ihlal edebileceği zaman zaman öne sürülmüştür. Ancak multi-disipliner uzmanlığın ayrıca, çocuklarına en iyi nasıl yardımcı olabilecekleri hususunda yargı sürecine aşina olmayan ebeveynlere, destek olabileceği kabul edilmiştir.

Model Yasanın, kapsamı bağlamında, suç mağduru veya tanığı olan, yargı süreci içinde ifade veren 18 yaş altındaki tüm şahısları kapsamaması amaçlanmıştır. Ancak Model Yasanın aynı zamanda hem mağdur hem de fail olabilecek çocukları ve ayrıca mağdur olup da ifade vermek istemeyen çocukları kapsamaması amaçlanmıştır. Tüm çocuklara aynı temel hakları sağlayan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme uyarınca, bu Model Yasa aynı zamanda tanık olan mağdurlar ile tanık olmayan mağdurlar arasında ayırım yapmamakta veya yasaları ihlal eden mağdurlar ve tanıklar ile etmeyenler arasında ayırım yapmamaktadır.

Aksi belirtilmedikçe, Model Yasa hükümlerinin hem mağdur hem de tanık çocukları kapsamı amaçlanmıştır.

Farklı kanun hazırlama gelenekleri bulunan farklı hukuk sistemleri bulunduğunu hesaba katan Model Yasa, söz konusu farklılıkları karşılamak için bazı seçimlik maddeler ve hükümler içermektedir.

Model Yasanın, her bir ülkenin ihtiyaçlarına ve kendine özgü koşullarına göre bir bütün olarak veya kısmen uygulanabilir olması amaçlanmıştır.

Giriş

Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Model Yasası, giriş bölümünde iki seçenek sunmaktadır: biri medeni hukuk ülkeleri için, diğeri ise te-amül hukuku ülkeleri için.

Medeni hukuk ülkelerine yönelik seçeneğin dördüncü paragrafı, suç mağduru ve tanığı çocukların haklarının bir listesini içermektedir. Paragrafta yer alan haklar, farklı yasal kaynaklardan türetilmiştir; bir başka ifadeyle, farklı hukuki sonuçları bulunan, Genel Kurul tarafından 20 Kasım 1989 tarihli ve 44/25 sayılı kararında kabul edilen ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu (Ekonomik ve Sosyal Konsey kararı 2005/20 eki). Sözleşmede belirtilen haklar, Sözleşmeyi onaylayan ülkeler için bağlayıcı nitelikte olsa da, Kılavuzda belirtilen haklar aynı yasal güce sahip değildir. Bununla birlikte, iki belgede yer alan haklar birbiriyle ilişkilidir ve suç mağduru ve tanığı çocuklar için tam ve kapsamlı bir koruma sistemi için çerçeve sunan şey de bu şekilde ilişkili ve birbirlerine bağlı olmalarıdır.

Bölüm I. Tanımlar

1. Model Yasada yer alan "mağdur veya tanık çocuk", "profesyoneller", "yargı süreci" ve "çocuk-duyarlı" ifadelerinin tanımları Bölüm I - Tanımlar 'da belirtilmiştir.

Destek şahıs

2. "Destek şahıs" kavramı bir dizi ülkenin mevzuatına farklı isimlerle ve yargı sürecinin farklı aşamalarında dahil edilmiştir. Bu kurumun ortak paydası, yargı sürecinin mümkün olduğu kadar erken aşamasından itibaren mağdur ve tanık çocuğa, çocuğun anladığı ve kabul ettiği bir şekilde çocuklara yardım sunma konusunda uzmanlaşmış ve eğitim almış bir profesyonel tarafından destek ve yardım sunulmasıdır. Destek şahsın temel varlık nedeni, mağdur veya tanık çocuğun tehdit, tekrar mağduriyet veya ikincil mağduriyet risklerine karşı korunmasıdır.

Çocuğun vasisi

3. "Çocuğun vasisi" için bir tanım sunmak için, Model Yasa her bir Üye Devletin yasal hükümlerine referansta bulunmayı tercih etmiştir.

İkincil mağduriyet

4. Model Yasada yer alan "ikincil mağduriyet" ifadesinin tanımı, Uyuşturucu Kontrolü ve Suç Önleme Ofisi tarafından 1999 yılında geliştirilen *Nüfuzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesinin Kullanılması ve Uygulanmasıyla ilgili Mağdurlar için Adalet El Kitabından*³ alınmıştır.

Tekrar mağduriyet

5. Model Yasada yer alan "tekrar mağduriyet" ifadesinin tanımı, suç mağdurlarına yardım konusunda üye Devletlere sunulan, Bakanlar Komitesinin 14 Haziran 2006 tarihli Rec (2006) 8 sayılı Avrupa Konseyi tavsiyesinde yer alan tanıma dayanmaktadır.⁴

Bölüm II. Mağdur ve tanık çocuklara yardım hakkında genel hükümler

Madde 1. Çocuğun yüksek yararı

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu alt paragraf 8 (c), sanıkların ve hüküm giyen suçluların haklarının korunması gerekmele birlikte, her çocuğun kendi çıkarına birincil derecede önem verilme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 3, paragraf 1, çocuklarla ilgili tüm faaliyetlerde çocuğun yüksek yararının birincil düzeyde dikkate alınacağını belirtmektedir.
2. "Çocuğun yüksek yararı" kavramı ayrıca bir dizi bölgesel anlaşmada yer almaktadır; özellikle Afrika Çocuk Hakları ve İyiliği Bildirgesi,⁵ Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi,⁶ İnter-Amerikan Uluslararası Çocuk Kaçakçılığı Sözleşmesi,⁷ Avrupa Çocuk Haklarının Uygulanması Sözleşmesi,⁸ ve diğer yasal belgeler.⁹
3. "Çocuğun yüksek yararı" kavramının bazı Devletlerin mevzuatında, örneğin Avustalya'da¹⁰, aşikar olduğu düşünülürken, başka devletler, örneğin Güney Afrika¹¹, yerel hukukta bir tanım yapmayı tercih etmiştir. İlginç bir yaklaşım Venezuela (Bolivarcı Cumhuriyeti) mevzuatında yer almaktadır ve buna göre "çocuğun çıkarları" bir yorum ilkesi ve yasa uygulaması olarak ele alınmaktadır.¹²
4. Bu nedenle Model Yasada bir tanımlamaya yer verilmemesine ve en iyi yaklaşımın ulusal yasa koyucuların kararına bırakılmasına karar verilmiştir.
5. Ancak, ceza adaleti davaları bağlamında, birincil düzeyde öneme sahip olsa da, "çocuğun çıkarları" ilkesinin sanık veya hüküm giymiş suçluların haklarını tehlikeye atamayacağı veya zayıflatamayacağı vurgulanmalıdır. Suç mağduru ve tanığı çocuğun korunmasıyla, sanık haklarının korunması arasında bir dengeyi sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla madde 1'de kullanılan dil bu dengeyi yansıtmakta ve Kılavuz alt paragraf 8 (c)'deki dili yansıtmaktadır.

Madde 2. Genel ilkeler

Madde 2, yasanın uygulanması sırasında geçerli olan genel kılavuz ilkeleri sunmaktadır.

Madde 3. Bir mağdur veya tanık çocuk ile ilgili suçları bildirme görevi

1. Bazı ülkeler, çocuklara yönelik suçların, tespit edildikten hemen sonra resmi kurumlara bildirilmesini genel bir yasal sorumluluk haline getirmiştir.¹³ Bu ülkelerde, bildirimde bulunulmaması cezai suç (ihmal) teşkil edebilir.
2. Bazı ülkelerin ulusal mevzuatına göre, özellikle eğitimden sorumlu bakanlıkta çalışan memurlar,¹⁴ sosyal hizmet çalışanları,¹⁵ doktorlar¹⁶ ve hemşireler¹⁷ gibi, çocuklarla temas halinde çalışan bazı profesyoneller kategorilerinde söz konusu yükümlülük daha da sıklıdır.
3. Model Yasada seçilen yaklaşım, söz konusu suçları bildirmenin açıkça bir yükümlülük haline getirilmesi ve öğretmenler, doktorlar ve sosyal hizmet uzmanları gibi, çocuklarla yakın temas halinde çalışan bazı özel profesyonel kategorileri için, bu yükümlülüğün yerine getirilmemesine yönelik yasal yaptırımların uygulamaya koyulmasıdır. Model Yasa ayrıca, uygun görüldüğü durumlarda ve diğer ulusal yasalara uygun bir şekilde, bildirimde bulunma yükümlülüğünü başka profesyonel kategorilerine genişletmeyi ulusal yasa koyuculara bırakmaktadır.

Madde 4. Çocukların suçlularla temastan korunması

1. Bazı Devletler, cinsel suçlar gibi belirli suçlardan hüküm giymiş kişiler için özel listeler oluşturmuştur.¹⁸ Bu listeler suçluları takip etmek için polis tarafından kullanılabilir, ancak aynı zamanda bazen, başvuru yapanların suç kaydı hakkında bilgi toplamak amacıyla kullanılmak üzere potansiyel işverenlere sunulabilirler.
2. Uluslararası bir sivil toplum örgütü olan Terre des Hommes International Federation, çocuklara karşı suçlarla bağlantılı olarak yasaları ihlal etmiş şahısların işe alınmasını önlemek için, iç kullanım amacıyla bir kılavuz çıkarmıştır. Kılavuz bu konuda önemli bilgiler ve girdiler sunmaktadır.¹⁹
3. Model Yasa kapsamında, bir çocuğa karşı nitelikli suç işlemekten hüküm giymiş bir şahıs, çocuklara hizmet sunan bir hizmette, kurumda veya dernekte çalışamayacaktır. Bu hüküm, sabıkalı suçluların mağduru olmalarına karşı çocukları korur. Bir işverenin Model Yasa madde 4, paragraf 2'ye uymaması bir suç olarak kabul edilir.

Madde 5. Mağdur ve tanık çocukların korunması için ulusal [kurum] [ofis]

1. Mağdurlara yardım sunulmasıyla ilgili çeşitli faaliyetlerin koordine edilmesi için merkezi bir devlet kurumu veya makamı oluşturulması, mağdurlara yardım sunulmasıyla ilgili ana aktörler arasında etkin koordinasyon sağlanması yolunda genellikle uygun bir ilk adım niteliğindedir.²⁰ Model Yasa en iyi uygulamaları yansıtan bu hükmü barındırmaktadır.

2. Bazı Devletler çocuk haklarının geliştirilmesine ve korunmasına yönelik faaliyetlerin koordine edilmesinden sorumlu özel kurumlar oluşturmuştur.²¹ Ancak bazı ülkelerde, genellikle kaynak eksikliği nedeniyle, çocukların korunması ve çocuklara yardım edilmesi, genellikle sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilmektedir ve bunların faaliyetleri devlet kurumları tarafından denetlenmektedir.²²
3. Bazı ülkelerde çocuk koruma faaliyetleri görevi yerel veya bölgesel düzeyde gerçekleştirilmektedir. Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığında örneğin, Bölge Çocuk Koruma Komitesi, yerel bölgede çocukların korunmasıyla ilgili olarak yapılması gereken farklı faaliyetleri koordine etmek amacıyla, çocuk korumayla ilgili ana kurumların temsilcilerini ve profesyonelleri bir araya getirmektedir. Komiteler, başka şeylerin yanı sıra, topluluk içinde çocuk haklarının korunmasıyla ilgili eğitim ve farkındalık geliştirme yoluyla, çocuk korumanın kalitesinin yükseltilmesine yardımcı olacak şekilde, ulusal çerçevede içinde kurumlar arası bir çalışma için bölgesel politikalar geliştirmektedir.²³ Bolivya, Hindistan ve Tunus gibi ülkelerde de benzer inisiyatifler bulunmaktadır.²⁴
4. Belçika'da, Fransızca konuşulan her yargılama bölgesinde kötü muamele mağduru çocuklar için bir koordinasyon komisyonu kurulmuştur. komisyonların amacı, ilgili kurumların etkinliğini geliştirmek amacıyla, kötü muamele mağduru çocuklara yardımcı olma konusunda yerel kurumlara bilgi sunulması ve faaliyetlerinin koordine edilmesidir. Komisyon üyeliği siyasi parti temsilcileri, hakimler, kolluk kuvveti memurları ve sosyal hizmet uzmanlarıdır.²⁵
5. Bulgaristan (insan kaçakçılığı mağdurları için), Estonya (ihmal, kötü muamele ve fiziksel, zihinsel veya cinsel istismar mağdurları için), Endonezya (çocuk kaçakçılığı mağdurları için) ve Filipinler (çocuk fuhuşu ve diğer cinsel istismar ve çocuk kaçakçılığı mağdurları için) gibi ülkelerde, özel suç türlerinin mağdurlarına yardım etmeye yönelik özel kontrol mekanizmalarının kurulmasına yönelik mevzuat bulunmaktadır.²⁶
6. Koordinasyon kurumunda ilgili tüm kurumlardan temsilciler bulunmalıdır. Bu nedenle, yerel gereklilikler ve mevzuat uyarınca diğer temsilcilerin atanmasını kolaylaştırmak amacıyla bir seçenek olarak madde 5, alt paragraf 2 (i) dahil edilmiştir.
7. Bütçe hususları nedeniyle ertelenebilecek hükmün uygulanmasını temin etmek amacıyla, Devletler tarafından üye atanması için bir süre sınırı koyulması önerilmektedir.

*Madde 6. Mağdur ve tanık çocukların korunması için
[ulusal kurum] [ofis] işlevleri*

Madde 6, mağduru ve tanık çocuk koruma için ulusal kurumun veya ofisin gerçekleştirmesi gereken işlevleri belirtmektedir.

Madde 7. Gizlilik

1. Madde 7'nin amacı, madde 5 kapsamında kurulan kurumun üyelerinin mağdur ve tanık çocuk ile ilgili bilgileri gizli tutmasını gerektirerek, mağdur ve tanık çocukların mahremiyetinin korunmasıdır.
2. Mağdur ve tanık çocuklarla ilgili bilgilerin gizliliğini temin eden bir yerel mevzuat konusunda iyi bir örnek, mağdur ve tanık çocukların haklarıyla ilgili olan ve aşağıdakileri sunan Amerika Birleşik Devletleri mevzuatıdır²⁷:

“(D) Mahremiyet Koruma.

“(1) Bilgi Gizliliği

“(A) Cezai kovuşturmayla bağlantılı olarak alt paragraf (B) kapsamında faaliyet yürüten bir şahıs:

“(i) bir çocuğun adını veya diğer bilgilerini açıklayan tüm belgeleri, içeriğini bilmesi gerekmeyen hiçbir şahsın erişemeyeceği güvenli bir yerde saklayacaktır; ve

“(ii) madde (i)'de tarif edilen belgeleri veya içinde yer alan, çocukla ilgili bilgileri yalnızca, kovuşturmayla dahil olduğu için bilmesi gereken şahıslara açıklayacaktır.

“(B) Alt paragraf (A) aşağıda belirtilen kişiler için geçerli olacaktır:

“(i) Adalet Bakanlığı çalışanları, davayla ilgili kolluk kuvvetleri ve kovuşturmayla yardım sunması için Devlet tarafından işe alınan herhangi biri dahil olmak üzere, davayla ilgili tüm Devlet çalışanları;

“(ii) Mahkeme çalışanları;

“(iii) davalı avukatı ve davalı veya avukatı tarafından kovuşturmayla yardımcı olması amacıyla davalı için işe alınan şahıslar dahil olmak üzere, davalı ve davalı çalışanları; ve

“(iv) jüri üyeleri.”

3. Bazı Devletlerde, genellikle mevcut medya yasaları veya gençlik kanunları içinde bulunan hükümlere dayanarak, çocukla ilgili bilgilerin kamuya yayılmasıyla ilgili yasaklar, çocukların fotoğrafları dahil olmak üzere, söz konusu bilginin medya yoluyla yayımlanması veya yayılmasını sağlamak amacıyla güçlendirilmiştir ve bu yasaklar kapsamında, söz konusu bilgi kısıtlamalara rağmen yayılsa bile, medyanın bu bilgileri kullanması yasaklanmıştır.²⁸ Söz konusu korumalı bilgilerin yayımlanması cezai suç teşkil edebilmektedir.²⁹

4. Çoğu ulusal mevzuat hali hazırda zaten söz konusu yasakları içerdiği için, Model Yasa söz konusu bilgilerin medyada yayımlanmasıyla ilgili özel hükümler içermemektedir.

Madde 8. Eğitim

1. Suç mağduru ve tanığı çocukların olduğu durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu paragraf 40 uyarınca, Model Yasa, işleri kapsamında suç mağduru veya tanığı çocuklarla temas eden profesyonellerin, özellikle de çocuklara yardım sunmaktan sorumlu olanların, uygun eğitim almasını gerektirmektedir.
2. Bolivya'da (*Código del Niño, Niña y Adolescente*, madde 12) ve Bulgaristan'da (Çocuk Koruma Kanunu (2004), madde 3, paragraf 6) örneğin, suç mağduru ve tanığı çocuklarla temas eden kolluk kuvvetleri memurlarının eğitim alması bir gerekliliktir.
3. Suç mağduru ve tanığı çocuklarla temas edenlerin aldığı eğitim ideal olarak, tüm profesyoneller için amaçlanan bir ortak, multi-disipliner bileşen ve ayrıca, mesleğin özgülüklerine hitap eden özel modüller içermelidir. Örneğin hakimler ve savcılara yönelik eğitim esas olarak mevzuata ve özel prosedürlere odaklanabilecek iken, kolluk kuvvetleri memurlarının, psikolojik ve davranışlar hususlar dahil olmak üzere, daha genel eğitim alması gerekebilir. Öte yandan sosyal hizmet uzmanlarının eğitimi daha çok yardım sağlanmasına odaklanabilir ve tıbbi personelin eğitimi ise, somut delil bulmak amacıyla daha çok adli tıp inceleme tekniklerine odaklanmalıdır.
4. Birçok ülkede kolluk kuvveti memurları, cezai suç raporlarını almaktan ve bu suçları soruşturmaktan sorumlu oldukları için, suç mağdurlarının ve tanıklarının ilk temas ettiği profesyoneller olmaktadır. Bu nedenle kolluk kuvveti memurları mağdur ve tanık çocuklara ve ailelerine destek sunma konusunda özel ve uygun eğitim almalıdır. Kolluk kuvvetlerinin uygun eğitim almasının, potansiyel zararı en aza indirirken uygun soruşturma yürütülmesine katkı yapabileceklerini vurgulamak önemlidir.
5. Söz konusu eğitim, başka şeylerin yanı sıra: (a) kolluk kuvveti memurlarının mevzuatın ve bakanlık politikalarının suç mağduru ve tanığı çocuklarla ilgili ana hükümlerini anlamasını ve uygulamasını sağlamalıdır; (b) Kılavuzda ve ilgili bölgesel ve uluslararası belgelerde yer alan hususlarda farkındalık yaratmalıdır. (c) kolluk kuvveti memurlarını müdahaleye yönelik özel protokoller konusunda, özellikle de bir mağdur çocuk ile kolluk kuvveti kurumu arasındaki ilk temas ve mağdur veya tanık çocukla yapılacak ilk görüşme, bir suçun soruşturulması ve mağdur desteği ile ilgili olarak bilgilendirmelidir.
6. Buna ek olarak, çocuk ile ilgili konularda uzmanlaşan kolluk kuvveti memurları ayrıca, mağdurlar ve tanıklar ile mevcut destek grupları arasında bağlantı kurma konusunda mağduriyet etkileriyle başa çıkma ve ikincil mağduriyet riskini önlemek konusunda mağdurlara bilgi ve yardım sunma konusunda eğitim almalıdır. Polis birimlerine özel eğitim sunan mevzuat konusunda iyi bir örnek, Hindistan mevzuatıdır (Çocuk Adaleti (Çocukların Bakımı ve Korunması) Kanunu, 2000 (No. 56 / 2000), madde 63.) Benzer inisiyatifler başka ülkelerde de, örneğin Fas'ta (Ceza Muhakemesi Kanunu madde 19) ve Peru'da (*Código de los Niños y Adolescentes* (Yasa No. 27.337,

2000), madde 151-153) bulunmaktadır. Mağdur ve tanık çocuklar ile ilgili konuları polisin gözünden ele alan yerel kılavuzların geliştirilmesi ve dağıtılması da teşvik edilmelidir.

7. Teamül hukuku ülkelerinde, savcıların çocuk dostu usulleri hakkında eğitilmesi, bir dava hazırlama ve mahkemeye sunma sırasında savcıların suç mağduru ve tanığı çocuklarla ilgili özel gereklilikleri doğru ve tam bir şekilde hesaba katmasını sağlayabilir. Bir soruşturma yürütürken ve duruşma için bir dava hazırlarken, savcılar mağdur ve tanık çocukların haklarının korunmasını sağlama fırsatına sahiptir. Çocuğu mahkeme usulleri ve işlemleri hakkında bilgilendirebilirler ve duruşma öncesi ve mahkeme düzenlemelelerinin uygun olmasını ve yönergeleri takip etmesini sağlayabilirler. Savcıların eğitilmesi, mağdur ve tanık çocuklara, davanın durumuyla ve mağdur ve tanık çocuklar ve aileleri için bekleme alanları gibi özel önlemlerin kullanımı dahil olmak üzere, ilgili bildirimde bulunulması temel düzeyde yardım ve bilgi sunmalarını sağlayabilir.

8. Savcıların ayrıca, davanın tamamlanmasından ve suçlunun hüküm giymesinden sonraki dönem dahil olmak üzere, çocuklara temel hizmetlerin sunulması amacıyla sivil toplum örgütleriyle anlaşmalar yapması teşvik edilebilir. Birleşik Krallıkta, Adli Araştırmalar Kurulu dava vekilleri ve hakimler için, 1998 tarihli İnsan Hakları Kanununa odaklanan bir çocuk tanık eğitim programı geliştirmiştir. Bir günlük bir eğitim programının ardından kendi kendine öğrenilen bir derstir. Buna ek olarak, Sulh Mahkemeleri Komiteleri tarafından yayımlanan mağdur ve tanık eğitim paketi, potansiyel savunmasız ve tehdit altındaki tanıkların tespit edilmesine yönelik işlemler hakkında ayrıntılı bilgi sunmaktadır. Katılımcılara, bir mağdurun deneyimini gösteren bir video izletilmekte ve daha sonra kendi savunmasızlık deneyimlerini araştırmaları için olanak verilmektedir. Son olarak, Birleşik Krallık Kraliyet Savcılık Hizmeti, aşağıdaki hususlara odaklanan dört kademeli bir mağdur ve tanık eğitim programı geliştirmiştir: (a) Kraliyet Savcılık Hizmeti personelinde, mağdur ve tanıklarla ve rolleri ve sorumluluklarıyla ilgili hususlar konusunda farkındalık yaratılması; (b) savunmasız veya tehdit altındaki tanıkların ve özel önlemlere erişime uygunluklarının, etkin bir şekilde tespit edilmesinin sağlanması; (c) tanıkların ve dava yönetiminin etkin bir şekilde desteklenmesinin sağlanması; ve (d) kovuşturma kararları ile ilgilenilmesi dahil olmak üzere, etkin iletişim sağlanması.

9. Bir başka örnek ise Meksika mevzuatıdır; bu mevzuatta kovuşturma hizmetleri suç mağdurları için bir farkındalık yaratma ve destek programı geliştirmiştir ve buna, başka şeylerin yanı sıra, mağdurların korunmasına dair atölyeler dahildir (*Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 22 (VIII)).

10. Kanada'da bulunan Kraliyet Savcıları için Kılavuz³⁰ gibi, mağdur ve tanık çocuklar konusuna savcıların bakış açısından yaklaşan yerel kılavuzların geliştirilmesi de teşvik edilmelidir. Güney Afrika Ulusal Savcılık Kurumu, ülke çapında savcıların eğitilmesi için bir temel olarak kullanılan *Savcılar için Çocuk Yasası El Kitabını* (Pretoria, 2001) geliştirmiştir.

11. Mevzuatın, mağdurlar için atanan bir avukatın mağdurlara yardım etmesini öngören, medeni hukukun bulunduğu ülkelerde, mağdurları temsil eden avukatlara

yukarıda belirtilene benzer eğitimler sunulmalıdır. Bir mağdur çocuğun, açıkça çocuğun haklarını korumak için atanmış bulunan avukatıyla kurduğu özel ilişki nedeniyle, avukat mağdur çocuğun mümkün olan tüm uygun yardımı ve bakımı almasını sağlamak konusunda en elverişli konumda bulunmaktadır. Fransa'da bazı barolar, hukuki güncelleme-ler yoluyla ve psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve hakimler dahil olmak üzere, ilgili profesyonellerin uzmanlıkları yoluyla, çocuk ile ilgili hususlarda sürekli eğitim alan uzmanlaşmış avukat grupları oluşturma konusunda inisiyatif geliştirmişlerdir.³¹

12. Benzer şekilde, hakimlerin çocuk ile ilgili hususlarda eğitim alması veya en azından iyi bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Uzmanlaşmış çocuk yargıçları kurumu tüm ülkelerde bulunmamaktadır ve bulunduğu ülkelerde bile yargıçlar genelde adalet sistemi içinde, uzmanlaşmış alanlardan genel alanlara ve tersine, ceza hukukundan medeni hukuka geçiş yapması gerekmektedir. Ancak birçok ülkede çocukla ilgili konular özel kategoride bulunan hakimlerle sınırlıdır ve bu hakimler uygun eğitim alarak, bu hususlarda uzman hale gelirler. Bu hakimler genellikle bu konularda özellikle çalışmaktadırlar ve bu konulara, aile hukuku ve çocuk adaletine ek olarak, çocukların korunmasına yönelik adli emirler verilmesi ve özel bakım ve koruma gerektiren çocuklar için önlemler alınması dahildir (örneğin Brezilya, *Estatuto da Criança e do Adolescente*, Yasa No. 8.069 (1990), madde 145).

13. Sağlık meslek mensupları da, ilk temas kuran kişi olabildikleri için veya hatta bir çocuğun bir suç mağduru olduğunu ilk tespit eden kişi olabildikleri için, suç mağduru ve tanığı çocuklara birinci basamak yardım sunabilirler. İlgili hastane personeline mağdur ve tanık çocukların haklarıyla ve ihtiyaçlarıyla ilgili verilen eğitim programları ve protokoller arasında tıbbi ve psikolojik destek ve ayrıca, tıbbi personel için mağdura hassasiyet gösteren ahlak kuralları yer almalıdır. Sağlık meslek mensuplarına yönelik bu tür eğitim programlarına ilişkin iyi bir örnek, Beyrut'ta bulunan Saint Joseph Üniversitesi, Sosyal Hizmet Uzmanları Eğitim Okulu tarafından oluşturulan, istismar ve kötü davranışa maruz kalan mağdur çocukların korunması sertifika programıdır.³² Belçika'da mevzuat, her sosyo-medikal yardım merkezinde en az bir kişinin mağdur çocuk hususlarında özel eğitim almasını gerektirmektedir (*Décret relatif à l'aide aux enfants victimes de maltraitances*, 1998, madde 11).

14. Mağdur ve tanık çocuklara uygun yardım ve bakım sunulması konusunda sosyal hizmet uzmanları da önemli rol oynamaktadır, çünkü işlevleri gereği çocukların çıkarına müdahale etmek için özgün bir konumda bulunmaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanlarının bu konulardaki farkındalığı, örneğin İran İslam Cumhuriyeti tarafından bildirilen örnekteki gibi, özel eğitimler ve atölyeler aracılığıyla geliştirilebilir; buna göre her bölgeden çocuk konularıyla ilgili bir uzman seçilmiş ve çocuk ile ilgili hususlarda eğitilmiştir ve sosyal hizmet uzmanları için çocuk haklarıyla ilgili atölyeler düzenlenmiştir.³³ Ukrayna'da da sosyal hizmet uzmanlarının eğitimi ve koordinasyonu için kapsamlı bir program gerçekleştirilmiştir (Çocuklara ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmet Yasası, 2001). Bu profesyonel kategorisinde farkındalık yaratmak için bir dizi ülkede broşürler ve el ilanları dağıtılmıştır.³⁴

15. Sonuç olarak, suç mağduru ve tanığı çocukların korunmasında sorumluluk paylaşan tüm profesyonellerde etkin farkındalık olmasını sağlamanın verimli bir yolu

eğitimi, tüm kategorilerdeki profesyonellere ulaşılp ulaşılmadığını izleyebilen ve nasıl ulaşılacağını belirleyebilecek tek bir kurumda toplamaktadır. Bu tür bir kurum için iyi bir örnek Mısır'da bulunmaktadır ve Adalet Bakanlığına bağlı Çocukların Yasal Korunması Genel İdaresi, yasal kurumlara, sosyologlara ve psikologlara yönelik çocuklarla ilgili hususlarda eğitim ve kalifikasyon programlarının tasarlanmasından sorumludur (Çocukların korunması kararname si, No. 2235, 1997, paragraf 14 (e)). Başka devletler de, örneğin Bulgaristan (Çocuk Koruma Kanunu (2004), madde 1, paragraf 3-4) ve Malezya (Çocuk Kanunu 2001, Kanun No. 611, bölüm 3, alt bölüm (2) (g)) benzer inisiatifler gerçekleştirmiş tir.

16. Model Yasa eğitim sorumluluğunu ulusal koordinasyon kurumuna vermektedir ve yasa yapıcılar tarafından ülkenin özel ihtiyaçlarına uyarlanması gereken, kapsayıcı olmayan bir eğitim başlıkları listesi içermektedir.

Bölüm III. Yargı sürecinde mağdur ve tanık çocuklara yardım sağlanması

A. Genel Hükümler

Madde 9. Bilgilendirilme hakkı

1. Mağdura yardım ile ilgili ana uluslararası belgelere ve Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu paragraf 19 ve 20 uyarınca, ve ayrıca bir dizi Devletin ulusal mevzuatına göre, Model Yasa suç mağduru ve tanığı çocuklara kendi davalarıyla ilgili bilgilere ve haklarının korunması ve kullanılmasıyla ilgili bilgilere erişim hakkı verilmesinin önemini vurgular. Suç mağdurlarına bilgi sağlamanın etkili bir yolu, karakollara, hastanelere, bekleme odalarına, okullara, sosyal hizmet merkezlerine ve diğer kamu dairelerine ve İnternete broşür ve el ilanı dağıtmaktır.

2. Mağdura gerekli ve zamanında bilgi verilmesini gerektiren mevzuattan da yararlanılabilir.³⁵ Bu örneğin, mağdurları bilgilendirme görevinin, ilk temas kurulduğunda polis tarafından verilmesi yoluyla elde edilebilir.³⁶ Bazı Devletlerin mevzuatı, "tercihle katılma" politikası olarak belirtilen politik uyarınca söz konusu bilginin yalnızca açıkça talep etmesi halinde mağdura verilmesini getirmektedir. Ancak söz konusu "tercihle katılma" seçeneği, istenmeyen bilgi olarak rahatsız hissetmelerine karşı mağdurları koruma amacını taşımaktadır ve mağdurun almak isteyebileceği yararlı bilgileri alamamasına neden olabilmektedir. İşlemler hakkında bilgi almak istemeyen mağdura yönelik aynı saygı, "tercihle katılma" sisteminin yerine "tercihle katılmama" sistemi kullanılarak sağlanabilir; buna göre mağdur, bilgileri almak istemediğini açıkça belirtmediği durumda, tüm ilgili bilgileri otomatik olarak alacaktır.

3. Sınırlı kaynağa sahip birçok ülkede, davayla ilgili bilgiye erişim, az kaynaklı yargı sistemi, mağdurların bilgisizliği ve mağdurlar için ulaşım ve iletişim olanaklarının yokluğu gibi çeşitli nedenlerle engellenebilmektedir. Adalet sistemine katılımlarında mağdurlara yardımcı olmaları için sosyal hizmet uzmanlarının ve topluluk kuruluşlarının atanması yoluyla pratik çözümler bulunabilmektedir.

4. Mağdurun işlemler hakkında bilgilendirme hakkının ötesine geçen bazı Devletler, mağdur çocukların, hakimden duruşmayla ve kararlarla ilgili açıklamalar alma hakkını tanımış bulunmaktadır; örneğin Bulgaristan (Çocuk Koruma Kanunu (2004), madde 15, paragraf 3), Costa Rica (*Código de la Niñez y la Adolescencia*, Kanun No.7739 (1998), madde 107 (d)) ve Yeni Zelanda (Çocuk, Genç Şahıs ve Aileleri Kanunu 1989, bölüm 10). Böyle bir yaklaşım özendirilmelidir.

5. Mağdurların, avukatlar tarafından temsil edildiği ülkelerde, mağdur duruşmayla ilgili bilgileri avukatından almalıdır. Ancak müvekkil-avukat

ilişkisi her zaman dengeli değildir ve bu sistem yetersiz kalabilir. Avukatlar tarafından sunulan bilgilere başka bilgi kaynaklarından elde edilen bilgilerin eklenmesi, mağdurun bilgilenme hakkını daha iyi korumaktadır. Çoğu durumda, bir destek şahsının yardım etmesi (bkz. Model Yasa madde 15-19), mağdurun bilgiyi tam ve zamanında almasını temin etmek için en iyi uygulamayı teşkil etmektedir.

6. Tüm hukuk sistemlerinde, bilgiyi mağdurlara aktarmaktan sorumlu kişinin tespit edilmesi, mağdurun bilgilenme hakkının yerine getirilmesini sağlamak için gerekli önemli bir adımdır. Bu hususta, sorumluluğun paylaşılması ayrıntıları uygun şekilde düzenlenmelidir; örneğin Amerika Birleşik Devletleri mevzuatındaki gibi (Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 42, bölüm 112, kısım 10607, Mağdurlara sunulacak hizmetler, alt kısım (a) ve (c)).

7. Suç mağduru ve tanığı çocuğun alması gereken bilginin içeriği ve türü ile ilgili olarak, Model Yasa bir dizi ülkenin mevcut ilgili mevzuatını yansıtmaktadır.³⁷

8. Model Yasa, bilginin Devlet tarafından atanacak yetkili bir kurum tarafından verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Model Yasa tercihle katılma veya tercihle katılmama maddeleri içermemektedir, ancak ulusal yasa yapıcılar bu tür hükümleri kabul edip etmemeyi ele almalıdır.

Madde 10. Hukuki yardım

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu paragraf 22'de belirtildiği gibi, suç mağduru ve tanığı çocuklara duruşmalar sırasında etkili yardım verilmesi, hukuki yardıma erişim gerektirebilir. Devletler, ceza yargı sürecinde gerekli olduğu durumlarda, çocuk mağdurlara ücretsiz hukuki yardım sunmayı ele almalıdır. Burada dikkate alınacak ana husus, çocuğun yüksek yararını savunma ilkesidir.

2. Teamül hukuku ülkelerinde, mağdur duruşmalara taraf olmadığı için, genellikle duruşma boyunca bir hak olarak onlara hukuki destek sağlanmaz. Bu nedenle, bazı önemli istisnalar haricinde, mağdurlara hukuki destek hakkını tanıyan ülkelerin çoğu, medeni hukuk geleneğinde bulunmaktadır. Medeni hukuk ülkelerinin çoğu, mağdur çocukların hukuki destek hakkını tanımaktadır; örneğin Ermenistan (Ceza Muhakemesi Kanunu, 1999, madde 10 (3)-(4)), Bulgaristan (Çocukları Koruma Kanunu 2004, madde 15 (8)) ve Filipinler (2004 Yılı Kadınlara ve Çocuklarına yönelik Şiddetle Mücadele Kanunu, No. 9262 (2004), bölüm 35 (b)). Söz konusu yardım, kendi avukatlarının ücretlerini karşılamayan kişiler için ücretsiz olarak sağlanır; örneğin Fransa'da (*Code de procédure pénale*, madde 706-50); İzlanda'da (Çocukları Koruma Kanunu, No. 80/2002 (2002), Madde 60) ve Peru (*Código de los Niños y Adolescentes* (Kanun No. 27.337, 2000), madde 146). Hukuki desteğin Devlete olan maliyetini azaltmak için bazen orijinal çözümler geliştirilmiştir. Kolombiya'da (*Código de Procedimiento Penal*, Yasası No. 906, 2004, madde 137, Intervención de las víctimas en la actuación penal uyarınca) avukat ücretini karşılamayan mağdurlara, başka hukuk profesyonelleri veya hukuk öğrencileri yardımcı olabilmekte ve birden fazla mağdur varsa, mağdurları davada temsil eden avukat sayısı iki ile sınırlandırılabilir.

3. Birkaç teamül hukuku ülkesi, mağdur çocukların ceza duruşmaları sırasında hukuki yardım alma hakkını tanımaktadır. Bu durumda, Pakistan'da Çocuk Adalet Sistemi Yönetmeliği, 2000 kapsamında olduğu gibi, maliyet Devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu tür hükümlerin bulunmadığı ülkelerde, suç mağduru çocuğun ceza duruşmaları sırasında hukuki yardım alma hakkına sahip olduğunun tanınması, yargı sürecine katılımları sırasında mağdur ve tanık çocukların korunmasını güçlendirmektedir.

4. Bu bağlamda, Uluslararası Ceza Mahkemesi, başta avukata erişim hakkıyla ilgili olanlar olmak üzere, uzun bir mağdur hakları listesi tanımış bulunmaktadır.³⁸

Madde 11. Koruyucu önlemler

Madde 11, risk altında olduğu kabul edilen mağdur veya tanık çocuğun güvenliğinin korunması için yargı sürecinin tüm aşamalarında alınması gereken önlemleri tarif etmektedir.

Madde 12. Dil, tercüman ve diğer özel yardım önlemleri

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 25. paragrafı, ifade verme ve delil sunma konusunda çocuklara yardım etmek için önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması ihtiyacını belirtmektedir.

2. Model Yasanın 12. maddesinde yer alan hükümler ve gereklilikler, Kolombiya, Costa Rica, Fransa, Kazakistan, Meksika, Güney Afrika ve Tayland dahil olmak üzere, bir dizi ülkenin ulusal mevzuatına dayanmaktadır.³⁹

B. Soruşturma aşamasında yardım

Madde 13. Özel eğitimli araştırmacı

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 29. paragrafına uyarınca, profesyoneller soruşturma sırasında zorluk oluşmasını önlemek için önlemler almalıdır. Kılavuzun 41. paragrafına göre, profesyonellerin mağdur ve tanık çocukları etkin bir şekilde korumak ve ihtiyaçlarını karşılamak için eğitilmiş olmaları gerekmektedir.

2. Devletin iç hukuk sistemine bağlı olarak, suç mağduru ve tanığı çocukların bulunduğu bir davanın soruşturmasında polis memurları, savcılar, avukatlar ve diğer ceza adalet profesyonelleri çalışıyor olabilir. Söz konusu profesyonellerin çocuk ile ilgili hususlarda özel eğitim almalarının, mağdur ve tanık çocuklarla çalışmak için bir ön koşul olması esastır.

3. Soruşturma alanında, soruşturma sırasında multi-disipliner bir yaklaşım benimseyen "çocuk savunuculuğu modeli" adı verilen uygulamanın hayata geçmesiyle

önemli ilerleme kaydedilmiştir Bu modelin en önemli unsuru, çocukla görüşme yaptıklarında kolluk kuvvetlerine çocuk uzmanlarının ve ruh sağlığı görevlilerinin eşlik etmesidir. Bu model yalnızca çocuğun değil, aynı zamanda sanığın korunması için de büyük potansiyel sunmaktadır, çünkü görüşmelerin daha ayrıntılı ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Madde 14. Tıbbi muayene ve bedensel numunelerin alınması

1. Madde 14, çocuğun yargı süreci boyunca haysiyetli bir şekilde davranılma ve zorluktan korunma hakkı ile ilgilidir. Tıbbi muayeneler, özellikle cinsel istismar durumunda, çocuklar için son derece stresli bir deneyim olabilir. Söz konusu muayeneler için yalnızca kesinlikle gerekli olduğu durumlarda emir verilmesi ve mümkün olduğunca daha az müdahaleci ve sınırlı olması tercih edilmelidir.
2. Bir tıbbi muayene bir sağlık sorunu bulunduğunu gösterirse, çocuk tıbbi bakım alma hakkına sahiptir.
3. Madde 14 hükümleri, bir dizi Üye Devlette bulunan en iyi uygulamalara dayanmaktadır.

Madde 15. Destek şahıs

1. Destek şahsının işlevleri Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 24. paragrafında tarif edilmiştir. Ancak terim Kılavuzda tanımlanmamıştır.
2. Bir dizi ülkenin iç mevzuatına göre, destek şahsının amacı, mağdur ve tanık çocuklara duygusal destek sağlamak ve çocuğa, stresli hissettiğinde varlığı yardımcı olacak bir yetişkinin sürekli olarak eşlik etmesini sağlayarak mahkemeye katılmanın zararlı etkisini azaltmaktır.⁴⁰
3. Bu nedenle, destek şahsının varlığı çocuğun kendi görüşlerini ifade etmesine ve çocuğun katılma hakkını kullanmasına katkı sağlayabilir. Bir çocuğun mahkemeye katılımının sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesi için hakimlerin tercih edebileceği bir önlemdir. Aynı zamanda, bir savcının veya uygun durumda çocuğun avukatının talep edebileceği bir önlemdir.
4. Destek şahsının işlevleri ve rolü ile ilgili bir başka önemli faktör ise, sürekliliktir. Gerçek bir destek sunulabilmesi için, destek şahsı ile çocuk arasında bir güven ilişkisi tesis edilmesi gerekmektedir. Bu, destek şahsının yargı sürecinin başında atanmasıyla (yani suç duyurusunun yapılması üzerine) ve bütün süreç boyunca aynı şahsın çocuğa eşlik etmesinin sağlanması yoluyla elde edilebilir.
5. Son olarak, destek şahsının işlevleri ve faaliyetleri için öncelikli ilke, onun yargı süreci içindeki temel ilgisinin çocuğun her türlü zorluktan korunması olmasıdır.

Madde 16. Destek şahsın atanması

1. Model Yasa, Devlet tarafından belirlenen yetkili kurum tarafından, soruşturmadan sorumlu memurlar mağdur veya tanık çocuğu ilk kez görüşme için çağırmaya karar verdiği andan itibaren, bir destek şahsın atanması çağrısında bulunmaktadır. Buradaki temel ilke, destek şahsın, yargı süreciyle ilk temas ettiği andan itibaren çocuğa eşlik etmesidir.

2. Devlet uygulamaları, destek şahsı atama kriterlerinin farklı yargı sistemleri arasında farklılık taşıdığını göstermektedir. İtalya'da, Ceza Kanununun 609 *decies* maddesi cinsel istismar mağduru bir çocuğun duruşmaların her aşamasında yardım alacağını belirtmektedir. İsviçre⁴¹ gibi bazı Devletlerde, destek şahsının mağdur ile aynı cinsiyette olacağı belirtilmektedir. Bazı teamül hukuku ülkelerinde, bir mağdur çocuk için destek şahsını atama kararı hakim tarafından verilir ve hakim bu kararı kendi iradesiyle veya savcılığın veya savunmanın talebi üzerine verir. Başka ülkelerde, bir destek şahsı atama yetkisi yasada özel olarak belirtilmiştir; örneğin Kanada'da (Ceza Kanunu (R.S.C. 1985, c. C-46, bölüm 486.1, alt bölüm 1). Bir destek şahsının yardımı, mağdur veya tanık tarafından da talep edilebilir; örneğin Avusturya'da olduğu gibi (Ceza Muhakemesi Kanunu madde 162 (2)).

3. Destek şahsının tanımlanma şekli farklı iç hukuk sistemlerinde farklılık göstermektedir; "çocuğun seçtiği bir kişi"⁴², "güvenilen bir kişi"⁴³, bir "yetişkin"⁴⁴, "çocuğun ebeveyni veya yasal vasisi"⁴⁵, "ailesinin bir arkadaşı veya üyesi"⁴⁶, bir "özel kalifiye şahıs"⁴⁷, "çocuğa yakın bir şahıs"⁴⁸ veya "mahkeme tarafından onaylanan" bir başka şahıs olabilmektedir.⁴⁹ Bu bağlamda Model Yasa, tehdit, tekrar mağduriyet ve ikincil mağduriyet risklerini önlemek amacıyla, destek şahsının çocukla iletişim kurmak ve ona yardım etmek için gerekli eğitimi almış ve profesyonel becerilere sahip bir kişi olması gerektiğini belirtmektedir. Genel olarak, destek şahsı olarak kimin atanması gerektiği değerlendirirken, çocuğun seçimine saygı duyulması önemlidir. Ancak, çocuğun seçiminin manipüle edilmesinin engellenmesine dikkat edilmelidir. Model Yasa aynı zamanda destek şahsı atanmadan önce, destek şahsının cinsiyeti konusundaki tercihi için çocuğa danışılması gerektiğini belirtmektedir.

4. Destek şahsı diğer iki önemli gerekliliği yerine getirmelidir: (a) çocuğa tam ve somut destek sunmalıdır; ve (b) yargı sürecini engellememelidir. Mağdur çocuk destek grupları veya mağdur hizmet birimleri bu amaç için özel kalifiye kişiler sunabilmektedir.

Madde 17. Destek şahsın işlevleri

1. Model Yasa destek şahsın işlevlerini en iyi uygulamalar bazında güçlendirmiş bulunmaktadır. İç mevzuat örnekleri, mağdur veya tanık çocuğun yanında böyle bir destek şahsının bulunma sebebinin, stresli hissettiğinde yardımcı olacak bir yetişkinin sürekli olarak çocuğa eşlik etmesinin, çocuğa duygusal destek sağlamak ve mahkeme katılımının zararlı etkisini azaltmak olduğunu göstermiştir.

2. Destek şahsının işlevleri, madde 17'de tanımlandığı gibi, bu amaçtan yola çıkmaktadır ve en iyi ulusal uygulamaları yansıtmaktadır.

3. Örneğin Mağdur Çocukların ve Tanık Çocukların Hakları (Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 223, kısım 3509) alt bölüm (i), aşağıdaki ifadeleri içermektedir:

"Mahkeme, kendi takdirine bağlı olarak, çocuk ifade verirken yetişkin refakatçinin çocukla yakın mesafede bulunmasına veya çocukla temas etmesine izin verebilir. Mahkeme, duruşma boyunca yetişkin refakatçinin çocuğun elini tutmasına izin verebilir veya çocuğun refakatçinin kucağında oturmasına izin verebilir. Bir yetişkin refakatçi, çocuğun ifade sırasında çocuğa yöneltilen hiçbir soru için çocuğa yanıt sunmayacaktır veya başka şekilde çocuğa sufle etmeyecektir. Çocuğun ifade verdiği veya şahitlik ettiği süre boyunca çocuk refakatçinin görüntüsü video kaydına alınacaktır."

4. Amerika Birleşik Devletleri, Arizona'daki eyalet mevzuatı, özellikle aşağıdakileri sunarak mağdur çocuğun hazırlanması ve desteklenmesi için destek şahsına daha aktif bir rol vermektedir:

"[Çocuğun temsilcisi] tüm duruşmalar boyunca çocuğa eşlik edecektir [...] ve çocuğun mahkemeye çıkması öncesinde çocuğa, duruşmaların niteliğini ve çocuktan doğruyu söylemesinin beklendiğinin çocuğa söylenmesi dahil olmak üzere, çocuktan ne isteneceğini çocuğa anlatacaktır. Temsilci, çocuğun özel ihtiyaçları konusunda mahkemeye danışabilmek için, davanın tüm yönleriyle çocuğu gözlemek için hazır bulunacaktır. Bu istişareler çocuk ifade vermeden önce gerçekleştirilecektir. [Çocuğun temsilcisi], çocuğun çıkarları için gerekli olduğu gösterilmesi üzerine mahkeme tarafından aksi yönde karar verilmediği müddetçe, [...] bilgileri ve koşulları tanık çocukla tartışmayacaktır."⁵⁰

Madde 18. Destek şahsına verilecek bilgiler

Madde 18, sanığa yönelik suçlamalar, sanık ile çocuk arasındaki ilişki ve sanığın vasi statüsü konularında destek şahsının bilgilendirilmesini öngörmektedir. Destek şahsının işlevlerini yerine getirebilmesi için bunlar asgari olarak gereklidir. Maddeye, sunulabilecek diğer ek bilgi türleri eklemek mümkündür.

Madde 19. Sanığın serbest bırakılması durumunda destek kişinin görevleri

Sanığın tutukluluktan serbest bırakılması, mağdur veya tanık çocuklar için zorluk yaratabilecek bir durum olabilir. Bu durumlarda, destek şahıs yetkililerden bilgi almak ve bu bilgiyi çocuğa hassas bir şekilde iletmekten sorumlu olacaktır.

C. Duruşma aşamasında yardım

Madde 20. Çocukla ilgili delillerin güvenilirliği

1. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 12. maddesinin 2. paragrafı uyarınca, bir çocuk tarafından mahkeme verilen delilin başlangıç noktası, çocuğa dinlenmesi hakkının verilmesidir. Ancak bu hak mutlak değildir: Sözleşmenin 12. maddesinin 2. paragrafı, bu hakkın "ulusal hukukun usul kurallarına uygun şekilde" kullanılmasını öngörmektedir.
2. Söz konusu usul kuralları ulusal hukukta genellikle, bir çocuk tarafından adli veya idari duruşmalarda verilen ifadeye mahkemenin güvenilebilmesini sağlamak amacıyla bulunmaktadır. Genellikle iki tür çözüm yolu bulunmaktadır. İlgili hukuk sistemine göre, mahkeme ikisinden birini veya ikisini birden uygulayabilir. Birincisi, çocuğun sunduğu delilin kabul edilebilirliğidir. İkincisi, çocuğun sunduğu delilin güvenilirliğidir.
3. Kabul edilebilirlik sorunu, mahkemenin, dava tespitlerinde çocuk tarafından sunulan herhangi bir delili hesaba katıp katamayacağı ile ilişkilidir. Güven sorunu ise, çocuk tarafından sunulan delilin kabul edilmesinin ardından, mahkemenin delile vereceği ağırlık ile ilgilidir.
4. Çoğu hukuk sisteminde, mahkemenin rolü söz konusu kabul edilebilirlik ve güvenilirlik kararlarını durum bazında değerlendirmektir. Bu rol gerekirse bir kalifiye çocuk psikoloğu veya çocuk gelişim uzmanının yardımıyla gerçekleştirilebilir. Ancak uluslararası standartlar bir temel güçlük belirtmektedir. Bir çocuğun sunduğu delilin kabul edilebilirliği ve güvenilirliğine karar verirken, mahkeme bu kararı tek başına çocuğun yaşına dayanarak alamaz. Bu kısıtlama, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 18. paragrafında belirtilmiştir: “[çocuğun] ifadesi, tek başına çocuğun yaşından dolayı geçersiz veya güvenilmez kabul edilmeyecektir”.
5. Bununla birlikte mahkeme çocuğun yaşının ve olgunluk düzeyinin anlaşılır ve güvenilir ifade vermesine izin verip vermediğini sorabilir. Mahkeme örneğin, bir çocuk tarafından sunulan delili davanın tümü bağlamında değerlendirirken söz konusu faktörleri hesaba katabilir. Zorlayıcı nedenler mevcutsa, çocuğun ne ölçüde geçerli ifade verebileceğini tespit etmek için testler gerçekleştirebilir. Söz konusu testler, çocuğun sorulan soruları anlayıp anlayamadığı veya doğruyu söylemenin önemini anlayıp anlamadığı gibi yeterlilikleri tespit etmeye çalışabilir.
6. Birleşik Krallıkta (Gençlik Adalet ve Ceza Delilleri Kanunu, 1999, bölüm. 53), örneğin, tanık yeterliliği kriterleri tanığın yaşından bağımsızdır. Bunun yerine, yeterlilik sorunu, tanığın kendisine sorulan soruları anlama ve anlaşılır yanıtlar verebilme yeteneği ile ilişkilidir. Bir tanık sorulan soruları anlayamıyorsa veya anlaşılır yanıtlar veremiyorsa, sunduğu delil büyük olasılıkla mahkeme duruşmalarının amaçları açısından kabul edilemez sayılacaktır.

7. Ancak uluslararası standartlar, mağdur ve tanık çocuk söz konusu olduğunda, bir çocuk tarafından verilen ifadenin kolaylıkla kabul edilemez ilan edilmemesini öngörmektedir. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 18. maddesi örneğin, "her çocuğa bir yetkin tanık olarak davranılması" varsayımına dayanmaktadır. Gerçekten de, ulusal yasalarda yapılan bir araştırma, yaşından bağımsız olarak bir çocuğun ifade verme ehliyetine sahip olduğunu ilk elden varsaymanın iyi bir uygulama olduğunu göstermektedir.⁵¹

8. Model Yasanın 20. maddesi, bir yetkinlik incelemesi tarafından aksi kanıtlanmadığı müddetçe, bir çocuğun tanıklık yapmak için yeterli (ve sunduğu delilin kabul edilebilir) olduğunun varsayılmasının iyi bir uygulama olduğunu göstermektedir. Model Yasanın 21. maddesi, yalnızca mahkemenin zorlayıcı gerekçeler bulunduğunu düşünmesi durumunda bu varsayımdan vazgeçilebileceğini -ve müteakip olarak bir ehliyet incelemesinin başlatılabileceğini- açıklamaktadır. Söz konusu gerekçeler kuşkusuz tek başına çocuğun yaşı olamaz.

9. Çocuk yetkinlik incelemesini geçemezse, sunduğu deliller mahkeme duruşmaları açısından kabul edilemez sayılmalıdır. Doğal olarak, çocuk incelemeyi geçerse, sunduğu delil kabul edilebilir niteliktedir. Buradaki önemli nokta, yetkinlik incelemesinin mağdur ve tanık çocuklar için rutin olarak kullanılmamasıdır. Bunun yerine, mahkemenin inceleme emri vermesi için zorlayıcı gerekçeler bulunması gerekmektedir. Bu yaklaşım ulusal uygulama tarafından desteklenmektedir. Örneğin Yeni Zelanda 1908 Delil Kanunu kapsamında bir hakim, özel bakım alan küçük çocukların sunduğu delillerin incelenmesi ile ilgili genel bir ihtiyaç için jüriye emir verememekte veya jüriye, çocukların genel olarak yalan veya çarpıtma eğiliminde olduğunu öne sürememektedir.⁵² Bir çocuğun bir duruşmada delil sunduğu durumda, duruşma hakimi, çocuğun delil sunma konusunda tek başına yaşından kaynaklı olarak yetersiz olmadığını jüriye ve yeterliliği belirleyen tam bir yaş bulunmadığını jüriye belirtmelidir.⁵³ Bir çocuğun yeterliliğinin çocuğun doğruluk ve yanlışlık arasındaki farkı anlama ve doğruyu söyleme yükümlülüğünü takdir etme yeteneğine bağlı olduğu jüriye belirtilmelidir.⁵⁴

10. Bir çocuk kabul edilebilir delil sunduğunda, Model Yasanın 20. maddesi, 3. paragraf kapsamında, mahkeme çocuğun ifadesine yaşına, olgunluğuna ve anlaşılabilir açıklama yapabilme yeteneğine göre özel ağırlık verebilir. Yine, mahkeme bu kararını tek başına çocuğun yaşına dayandıramaz. Bunun yerine mahkeme, başka tanıklarda olduğu gibi, çocuğun ifadesinin geçerliliği ve güvenilirliği konusunda genel bir değerlendirme oluşturmalıdır. Yetkinlik incelemesi daha önce yapıldıysa, bu incelemenin sonuçları da bu değerlendirmede hesaba katılan bir faktör olabilir. Ulusal yasalardan elde edilen kanıtlar, ifadenin güvenilirliğini değerlendirirken yaş ve olgunluk düzeyi gibi faktörlerin hesaba katılmasının uygun olduğunu göstermektedir.⁵⁵

11. Son olarak, Model Yasanın 20. maddesinin 4. ve 5. paragrafı iki önemli güvence içermektedir. Paragraf 4, çocuğun ifade verip vermeyeceğinden veya söz konusu ifadenin kabul edilemez bulunup bulunmayacağından bağımsız olarak, çocuğun, yargı sürecine dahil olmasıyla ilgili kendi görüşlerini ifade etme hakkına sahip olacağını belirtmektedir. Paragraf 5, bir çocuktan, kendi iradesine rağmen veya ebeveynlerinin veya vasisinin bilgisi dışında mahkeme duruşmalarında ifade vermesi istenmeyeceğini belirtmektedir.

Aynı zamanda, mahkemede ifade veren çocuğun ebeveynlerinin veya vasisinin hazır bulunmasını sağlamaktadır. Ancak Model Yasa, ebeveynlerin veya vasisinin suçun faili olduğu iddia edilen, çocuğun ebeveynlerinin veya vasisinin eşlik etmesi konusunda endişe ifade ettiği veya mahkeme bunun çocuğun çıkarına olmadığına hükmettiği durumlar için mantıklı istisnalar koymaktadır.

Madde 21. Ehliyet incelemesi

1. Model Yasanın 21. maddesi, 20. maddede atıfta bulunulan yetkinlik incelemesinin usul ayrıntılarını belirtmektedir. Çocuk üzerinde bir yetkinlik incelemesinin ancak, mahkemenin bunun için zorlayıcı nedenler olduğunu tespit etmesi halinde yapılabileceğini açıkça ortaya koymaktadır. Madde 20'de belirtildiği gibi bir çocuğun ifadesi, yalnızca bir yetkinlik incelemesinden geçememesi halinde kabul edilemez olarak ilan edilebilir. Madde 21, yetkinlik incelemesinin amacının çocuğun kendisine yöneltilen soruları ve ayrıca doğruyu söylemenin önemini anlayıp anlayamadığını tespit etmek olduğunu net bir şekilde belirtmektedir.

2. Amerika Birleşik Devletleri Mağdur Çocuk ve Tanık Çocuk Hakları (Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, bölüm 3509, alt bölüm (c)), bir tarafın zorlayıcı gerekçeler içeren talebi üzerine, bir yargıcın çocuğun yetkinlik incelemesine tabi tutulması emri verebileceğini belirtmektedir. İnceleme mahkeme tarafından, jürinin bulunmadığı bir yerde, taraflarca sunulan sorular bazında gerçekleştirilir. Sorular çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olacak, duruşmayla ilgili hususlarla ilgili olmayacak ve çocuğun basit soruları anlama ve yanıtlama yeteneğinin tespit edilmesine odaklanacaktır.

3. Madde 21, paragraf 7'de yer alan ve bir yetkinlik incelemesinin tekrarlanmayacağını belirten hükmün, sanığın temyiz hakkını hükümsüz kılmadığını vurgulamak önemlidir. Mahkeme, yetkinlik incelemesini yenilemeksizin, sonuçları davanın koşulları uyarınca değerlendirebilir. Bir savunma avukatının çocuğun güvenilirliğinin zayıflatmaya çalışması ve dolayısıyla çocuğa zorluk yaratması tehlikesi böylece önlenmiş olur.

Madde 22. Yemin

1. Çoğu ülke, ceza duruşmalarının yemin altında yapılmasını gerektirir ve burada yemin, doğruyu söyleme konusunda resmi bir taahhüttür. İfade verilirken doğrunun söylenmemesi, hemen hemen bütün ülkelerde suç teşkil etmektedir.

2. Bazı ulusal hukuk sistemleri, belirli bir yaşın altındaki çocukları, yemin altında delil sunmaktan muaf tutar.⁵⁶ Yeminsiz delil sunmanın (yemin etmeden sunulan delil) birincil sonucu, çocuğun yalancı şahitliğe yönelik kovuşturmaların sonuçlarından bazı açılardan korunabilmesidir. Model Yasanın 22. maddesi, mahkemenin çocuğun yeminli veya yeminsiz delil sunmasına izin vermesinden bağımsız olarak, tanık çocuklara yalancı şahitliğe yönelik cezai kovuşturmalara karşı tam dokunulmazlık sağlanmasını öngörmektedir.

3. Yeminli delil sunmaya kıyasla bir çocuğun yeminsiz delil sunmasının, söz konusu delilin mahkeme tarafından ele alınışı üzerinde kendinde ve başlı başına bir etkide bulunmaması gerektiğine dikkat edilmesi önemlidir. Birleşik Krallık Gençlik Adli ve Cezai Delir Kanunu 1999 gibi ulusal mevzuatlar, delilin yeminli veya yeminsiz verilmesi sorununu tanığın yetkinliği sorunundan ayrı ele almaktadır. Hem yeminli hem de yeminsiz deliller mahkeme tarafından aynı şekilde alınır.⁵⁷ Ancak bir çocuğun yemin etmeye içsel olan özel doğruyu söyleme sorumluluğunu yeterince takdir edemeyebileceği gerçeği, bazı yargı sistemlerinde taraflarca çocuğun olgunluk düzeyinin ve dolayısıyla sunduğu delilin ağırlığının bir göstergesi olarak kullanılabilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde böyle bir talep, başvuru sahibi tarafından zorlayıcı gerekçeler verilmişse, mahkeme tarafından yetkinlik incelemesi emri verilmesine yol açabilir.⁵⁸

4. Yemin altında alternatif ifade vermenin iyi örneklerinden biri Yeni Zelanda'da bulunmaktadır ve çocuğun durumun resmîyetini takdir edebileceği tespit edildikten sonra, bir çocuğun doğruyu söyleme konusunda gayri resmi bir söz vermesine izin verilir.⁵⁹ Bu özellikle, çocuklara karşı cinsel taciz ile suçlanan yetişkinlerin bulunduğu davalarda geçerlidir. Bu özel seçeneğe Model Yasa'da yer verilmiştir.

Madde 23. Duruşma sırasında bir destek şahsın atanması

Madde 23, yargıcın duruşma başlangıcında mağdur veya tanık çocuk için bir destek şahsının atanıp atanmadığını doğrulaması ve soruşturma aşamasında kimse atanmadıysa söz konusu şahsın atanması için emir vermesinin sağlanmasıyla, madde 15'i tamamlar.

Madde 24. Bekleme alanları

1. Çocuğu, yargı süreci sırasındaki zorluktan korumanın ve çocuğun mahremiyetini korumanın yollarından biri, çocuklar için özel çocuk dostu bekleme alanları belirlemektir.
2. Çocuklara yönelik bekleme alanlarında, çocuğu meşgul etmek için oyuncaklar veya çizim aletleri, kartonlar ve kitaplar gibi başka şeyler bulunabilir. Mevsime bağlı olarak, söz konusu bekleme alanının bir bina içinde olması gerekmez ve bir bahçede veya başka bir güvenli yerde olabilir. Bekleme alanlarında ayrıca çocuğun daima rahat hissetmesi için tuvalet, yatak, içecek ve gıda bulunabilir. En önemlisi, çocuğun daima ayrı bir odada, sanıktan, savunma avukatlarından ve diğer tanıklardan uzakta tutulmasıdır.
3. Duruşmaların hızlı geçmesi çocukların bulunduğu davalarda önemli bir gereklilik olmakla birlikte, çocukların, zor durumları hesaba katılmaksızın planlanan uzun celselere dayanma kapasitesi, duruşmaların zaman dilimi bağlamında dikkate alınması gereken bir diğer unsurdur. Yargı sürecinin planlanmasından sorumlu olan kişiler, çocukların mahkeme binasında geçirdiği süreyi azaltmak ve bu sürelerin çocuğun özel hayatına ve ihtiyaçlarına uygun olmasını sağlamak için yollar bulmaya davet edilir. Sonuçta, ço-

çocuğun stresindeki her türlü azaltma, sunduğu delili daha da kaliteli hale getirecektir.

4. Mahkemeler tarafından, duruşmaların çocuğun okula gitmediği günlere konulması gibi, diğer çocuk duyarlı usuller de uygulanabilir. Model Yasa, bu tür usuller içermektedir, bu durum yönetmeliklerle veya kılavuzlarla sağlanabilirler.

Madde 25. Mağdur ve tanık çocuklar için duygusal destek

Madde 25, çocuğa duygusal destek sağlamak için mahkeme salonunda bir destek şahsının hazır bulunmasını temin eder.

Madde 26. Mahkeme Salonu olanakları

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu alt paragraf 30 (d) uyarınca, profesyoneller mağdur ve tanık çocuğun durumunu hesaba katan değiştirilmiş mahkeme ortamlarını kullanacaktır.

2. Mahkeme duruşmalarının formaliteleri ve mahkeme ortamı çocuklar için korkutucu olabilir. Bu tür formalitelere uyulmasının hukuk sistemine saygı duyulmasını sağladığı yönünde bir argüman olsa da, çocukların korkmasına ve konuşma konusunda isteksiz olmalarına neden olabilirler. Mahkeme salonunda uygun sandalyeler veya çocuğun ifadesinin, başta hakim kürsüsü, baro masası, jüri bölümü ve sanık sandalyesi olmak üzere, mahkeme salonundaki önemli noktalardan duyulabilir olmasını sağlamak için tanık yerinde uygun konumda yerleştirilmiş bir mikrofon gibi çocuk dostu imkanların bulunmaması, ve ayrıca mahkeme üyelerinin ve hukuk personelinin resmi kıyafetleri, çocuğun en iyi delili sunmasını engelleyebilir.

3. Bazı iç mevzuatlar, 18 yaşının altındaki mağdurların enformel ve samimi bir ortamda dinlenmesini gerektirmektedir.⁶⁰ Çocuklar üzerinde korkutucu etkide bulunabilecek olan mahkeme kıyafetlerinin resmiyeti de Birleşik Krallıktaki Genç Tanıkların Bulunduğu Davalar için Duruşma Öncesi Ek Kontrol Listesinde hesaba katılmıştır ve tanık çocukların mahkeme kıyafetleri hakkındaki görüşünü belirtmelerine izin verilmiştir,⁶¹ ve gerekli görülürse kıyafetler çıkarılabilmektedir.⁶²

4. Çocukla yapılacak görüşmenin ortamı ile ilgili olarak, bazı iç mevzuatlar bir kadın polis memurunun veya çocukla aynı cinsiyette olan bir polis memurunun katılımını, özel davalar için, özellikle tecavüz veya diğer cinsel saldırılarla ilgili davalar için bir zorunluluk olarak tarif etmektedir.⁶³ Model Yasanın 26. maddesi yargıca, duruma göre söz konusu değişiklikler için emir verme yetkisi vermektedir.

Madde 27. Çapraz sorgu (teamül hukuku ülkelerinde ihtiyari)

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu alt paragraf 31 (b), söz konusu koruma hukuk sistemiyle ve sanığın haklarıyla uyumluysa, bir çocuğun sanık tarafından çapraz sorgulanmaktan korunmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Teamül hukuku usul sistemlerinde, sanık aleyhindeki tanıklara çapraz sorgu yapma hakkı, sanığın suçlayan kişinin ifadesine itiraz etme hakkının temel unsurlarından birini teşkil etmektedir. Çapraz sorgu genellikle sanığın yasal temsilcisi tarafından yürütülür. Ancak sanık bir yasal temsilci almayı reddederse ve kendisini savunmak isterse, çocuklar gibi savunmasız tanıkların çapraz sorgusu bir sorun haline gelir.

2. Bazı iç mevzuatlar, temsilcisi olmayan sanıkların, özellikle cinsel suçlarda, tanık çocuklara çapraz sorgu yapmasını yasaklamaktadır; örneğin Kanada'da (Ceza Kanunu, R.S.C. 1985, c. C-46, bölüm 486.3, alt bölüm 1), Yeni Zelanda'da (Delil Kanunu 1908, bölüm 23F(1) ve Delil Kanunu 2006, bölüm 95) ve Birleşik Krallık'ta (Ceza Adalet Kanunu 1988, bölüm 34A). Bu Devletlerde yargıçlar temsilcisi bulunmayan sanıkların tanık çocuklara çapraz sorgu yapma talebini reddedebilir. Bazı ülkelerde alternatif olarak, yargıç sanık için söz konusu çapraz sorgu amacına özel olarak bir temsilci atayabilmektedir; temsilci sanığın sorularını çocuğa yönlendirir ve dolayısıyla doğrudan temas ve potansiyel tehdit önlenmiş olur; bunun bir örneği Avustralya'daki uygulamadır (Batı Avustralya Çocukların ve Başka Şahısların Delilleri (Tadilat) Kanunu 1992, bölüm 8).

3. Başkanlık eden yargıçlar, çocukların çapraz sorgusunu yakından incelemeli ve sıkı bir şekilde kontrol etmelidir. Teamül hukuku ülkelerindeki iç uygulamalar özellikle tehdit edici, taciz edici ve saygısız soruların sorulmasını önlemektedir (örneğin bkz. Güney Afrika Adalet ve Anayasal Gelişim Bakanlığı Cinsel Suç Mağdurları için Ulusal Politika Kılavuzu ve Güney Afrika Adalet Bakanlığı Cinsel Suç Davaları Savcıları için Ulusal Kılavuz (Pretoria, 1998), bölüm 10, paragraf 1 ve Ceza Usulü (İskoçya) Kanunu 1995, bölüm 274, Birleşik Krallık). Daha genel olarak, diğer türdeki sorgulamalarda olduğu gibi, çapraz sorgu, çocuklar da dahil olmak üzere, savunmasız tanıklara basit, dikkatli ve saygılı bir şekilde hitap edilmesi gerektiği akılda tutularak gerçekleştirilecektir. Gerektiği durumlarda bu önemli koşulu taraflara hatırlatmak yargıcın takdirindedir.

4. Model Yasa, mağdur veya tanık çocukların sanık tarafından çapraz sorgulanmamasını öngörmektedir. Savunma avukatının yaptığı çapraz sorgu yargıç tarafından yakından kontrol edilir.

Madde 28. Bir mağdur ve tanık çocuğun mahremiyetinin ve sağlığının korunmasına yönelik önlemler

1. Model yasanın 28. maddesine göre, bir çocuğun mahremiyetinin ve fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve haksız stresin ve ikincil mağduriyetin önlenmesi amacıyla koruyucu önlemler için emir verilebilir.

2. Genellikle, bir çocuk ifade verirken, sanık ile doğrudan göz teması içinde olması gerekecektir. Sanığın, çocuğu taciz etmiş olduğu iddia edildiği davalarda bu göz teması çocuk için travmatik olabilir. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzu alt paragraf 31 (b)'de yer alan hüküm, mağdur ve tanık çocukların mahkemeye çıkmaktan ve özellikle de zanlı ile karşılaşmasından kaynaklı olarak tehdit edilme hissini yaşamasını mümkün olduğunca azaltmayı hedeflemektedir.

3. Çocukların delil vermesine ve çocuklardan delil alınmasına yardımcı olmak üzere çeşitli önlemler alınabilir. Bu önlemler, örneğin ön duruşma ifadesinin video kayıtları gibi, delilin kabul edilebilirliği ile ilgilidir ve örneğin bir kapalı devre televizyon aracılığıyla mahkeme binasında yer alan özel bir görüşme odasından veya tanık ile sanık arasındaki görüşü engelleyen bir taşınabilir paravan veya perde aracılığıyla, çocuğun sanığı görmeksizin delil sunmasına izin veren olanakların kullanılmasıyla ilgilidir. Böyle bir karşılaşmayı önlemenin bir diğer yolu, sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasını emretmektir.

4. Çocuk ile sanık arasına paravan konulması genellikle kapalı devre televizyon kullanımına göre daha ucuz bir alternatif olarak görülür. Kurulması ve kaldırılması çok daha kolaydır. Farklı hukuk sistemlerinde farklı türde paravanlar kullanılmaktadır; örneğin çocuk ile sanığın birbirini görmesini önleyen opak bir bölme, sanığın çocuğu görmesine izin veren, ancak çocuğun sanığı görmesini önleyen veya tersi şekilde bir tek yönlü ayna, veya opak bir bölme ve üzerinde çocuğun görüntüsünü sanığa ileten bir video kamerası. Bir dizi ülkenin iç mevzuatında bu tür cihazların kullanımına yer verilmemektedir; örneğin Kanada (Ceza Kanunu, R.S.C. 1985, c. C-46, bölüm 486.2, alt bölüm 1) ve İspanya (*Ley de Enjuiciamiento Criminal*, madde 448, paragraf 3, ve madde 707).

5. Bu tür önlemler yargıç tarafından emredilebilir ve kendiliğinden veya takdire bağlı olarak uygulanabilir. Yargıçlar böyle bir önlemi kendi iradesiyle emredebilir veya çocuk veya ebeveynleri veya yasal vasisi dahil olmak üzere, bir tarafın talebi üzerine emredebilir. Örneğin Fiji'de, bir ebeveyn veya vasi, çocuğun etrafına bir paravan koyulmasını savcıdan talep edebilir ve savcı da bu isteği mahkemeye iletir.⁶⁴ Çocuğun ifadesi sırasında sanığın mahkeme salonundan çıkarılması bazı iç hukuk sisteminde sunulan bir başka önlemdir; örneğin Brezilya (*Código de Processo Penal*, madde. 217), Kazakistan (Ceza Usulu Kanunu, madde 352 (3)) ve İsviçre (*Loi fédérale sur l'aide aux victimes d'infractions*, madde 5 (4) ve 10 (b)). Genellikle sanığın, çocuğun verdiği ifadeyi ayrı bir odada ekrandan izlemesine izin verilir.

6. Çocuklar dahil olmak üzere, mağdurları ve tanıkları korumanın bir diğer boyutu, onların kimliği ve bulunduğu yerle ilgili bilginin açıklanmasının sınırlandırılmasıdır. Kısıtlama derecesi, koşullara ve riske göre değişebilir. Mağdurun veya tanığı bulunduğu yerle ilgili bilginin açıklanmasını sınırlamaya dönük bir birinci derece kısıtlama, mağdurun ikamet veya iş adresini belirtmemesine izin verilerek kolaylıkla uygulanabilir. Bazen, iletişim amacıyla, mağdur veya tanık irtibat adresi olarak bir polis karakolunu verebilir (Fransa, *Code de procédure pénale*, madde 706-57) veya Honduras'ta (*Código Procesal Penal*,

Decreto No. 9-99-E, madde 237, Protección de los testigos) olduğu gibi, veya söz konusu amaç için mahkemenin kendisi de bir adres olarak verilebilir.

7. Mağdur veya tanıkların kimlikleriyle ilgili bilgilerin açıklanması üzerinde tam kısıtlama getirilmesi ve bu şekilde anonim olarak ifade verilmesi, savunma haklarına zarar veren bir uygulamadır. Bu uygulama daima bir istisna teşkil eder; örneğin Fransa'da (*Code de procédure pénale*, madde 706-58) ve Hollanda'da (Ceza Usulü Kanunu, 1994, madde 226a) olduğu gibi. Böyle bir önleme izin verilen ülkelerde, söz konusu önlem, mağdurların veya tanıkların video konferans veya bir ses veya görüntü bozma mekanizmaları yoluyla ifade vermesi veya yüzleşmesine izin verilerek gerçekleştirilebilir (Fransa, *Code de procédure pénale*, madde 706-61). Daha da istisnai olan ve genellikle organize suçla ilgili davalarla sınırlı tutulan bir uygulama ise, anonim tanıklara kimliklerini değiştirme yetkisi verilmesi (Fransa, *Code de procédure pénale*, madde 706-63-1) veya yer değiştirmelerinin kolaylaştırılmasıdır (Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 224, Tanık koruma, kısım 3521, Tanık yer değiştirme ve koruma, alt kısım (a), paragraf 1).

8. Yeni Zelanda hukuku, suç mağduru ve tanığı çocuklar için bir dizi ilginç koruyucu önlem sunmaktadır. 17 yaş altında olan ve tanık olarak çağrılan herhangi bir kişinin adının yayımlanmasına genel bir yasak koyulmasına ek olarak, çocuk şikayetçilerin yazılı delil sunmasına izin veriler ve sundukları delil konusunda sorgudan veya çapraz sorgudan muaf tutulabilir. Çocuğun sözlü delil sunduğu durumlarda, yalnızca başkanlık eden yargıç tarafından kabul edilen veya çocuk tarafından kabul edilen belirli kişiler hazır bulunabilir. Mahkeme, mağdurun yapmaya zorlandığı veya teşvik edildiği iddia edilen veya mağdurun kabul etmeye veya rıza göstermeye zorlandığı veya teşvik edildiği eylemlerle ilgili raporlar veya kayıtlar gibi belirli hususların yayımlanmasını yasaklayan emirler verebilir. Mağdurun sunduğu deliller ön duruşma aşamasında kaydedilen video kaydı ifadeleri yoluyla da sunulabilir.

9. Bir çocuk davacının bulunduğu cinsel nitelikli suç davasında, yargıç, savcının duruşma öncesinde yaptığı başvuru üzerine, davacının delilinin ne şekilde verileceği ile ilgili olarak aşağıdaki emirlerden herhangi birini verebilir. Birincisi, ön duruşma celse-sinde davacının delilini gösteren bir video kaydı gösterilmişse, yargıç delilin bu biçimde kabul edilmesi emrini verebilir ve yargıcın emrine göre bazı kesintiler yapılabilir. İkinci olarak, yargıç gerekli olanakların ve ekipmanın mevcut olduğuna kanaat getirirse, davacının delili mahkeme salonu dışında, ancak mahkeme bölgesi içinde vermesi ve delilin kapalı devre televizyonla mahkeme salonuna aktarılması için emir verebilir. Üçüncü olarak, yargıç, davacı delil sunarken veya bu delil ile ilgili olarak sorgulanırken, davacının sanığı görememesi ancak yargıcın, jürinin ve sanık avukatının davacıyı görebilmesi için bir paravan veya tek yönlü ayna koyulmasını emredebilir. Dördüncü olarak, yargıcın gerekli olanakların ve ekipmanın mevcut olduğuna kanaat getirdiği davalarda, yargıç, davacı delil sunarken veya bu delil ile ilgili olarak sorgulanırken, davacının özel olarak inşa edilmiş bir duvarın veya bölmenin arkasına yerleştirilmesini ve böylece mahkeme salonunda bulunanların davacıyı görmesini ancak davacının onları görmesinin engellenmesine ve delilin uygun bir ses bağlantısı yoluyla verilmesini emredebilir.

Beşinci olarak, yargıcın gerekli olanakların ve ekipmanın mevcut olduğuna kanaat getirdiği davalarda, davacının delili mahkeme bölgesi dışında bir noktada vermesi için emir verilebilir. Bu durumda delil video kaydı şeklinde alınır ve gerekirse yargıcın vereceği emre göre kesintiler yapılabilir. Duruşmada davacının video kaydının gösterileceği durumlarda, yargıç davacının çapraz sorgusunun veya tekrar sorgusunun nasıl yapılacağı ile ilgili uygun gördüğü emirleri verecektir.

D. Duruşma sonrası dönemde yardım

Madde 29. Tazminat ve telafi hakkı

1. Model Yasanın 29. maddesi, Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun mağdur çocukların telafi hakkıyla ilgili 35. paragrafını uygular. Kılavuzun 37. paragrafı söz konusu tazminatların neleri içerebileceğine dair kapsamlı olmayan bir liste sunar. Model Yasanın 29. maddesi bu hususta daha somut yönlendirme sunmaya çalışır

2. Nüfuzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirgesinin (Genel Kurul kararı 40/34, ek) 8. paragrafı aşağıdaki hükümleri içerir:

“Suçlular veya davranışlarından sorumlu üçüncü şahıslar, uygun durumlarda, mağdurlara, ailelerine veya bakmaya yükümlü oldukları kişilere adil düzeyde tazminat vermelidir. Söz konusu tazminat, maruz kalınan hasar veya zarar için malın iade edilmesi veya ödenmesi, mağduriyet, hizmetlerin sunulması ve hakların kullanılması nedeniyle yapılan harcamaların geri ödenmesini içerir.”

3. Bildirgenin 12. paragrafı aşağıdaki hükümleri içerir:

“Suçlunun veya diğer kaynakların zararları tam telafi edemeyeceği durumlarda, Devlet aşağıda belirtilenlere finansal telafi sunmak için çaba harcamalıdır:

“(a) Ciddi suçlar nedeniyle önemli bedensel yaralanma veya fiziksel veya ruhsal sağlığın bozulmasına maruz kalan mağdurlar;

“(b) Söz konusu mağduriyet sonucunda hayatını kaybeden veya fiziksel veya ruhsal olarak sakatlanan kişilerin ailesi ve özellikle de bakmakla yükümlü olduğu kişiler.”

4. Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyine suç mağdurları ile ilgili sunduğu Rec (2006) 8 sayılı tavsiyenin 8. paragrafında aşağıdaki hususları tavsiye etmektedir:

“Fiziksel ve ruhsal yaralanmaların tedavisi ve rehabilitasyonu için telafi sunulmalıdır;

“Devletler, gelir kaybı, cenaze masrafları ve bakmakla yükümlü olunan kişilerin bakımının yapılamaması için telafi verilmesini (parasal destek) düşünmelidir; Devletler ayrıca ızdırıp ve eziyet için de telafi verilmesini düşünebilir;

“Devletler mala yönelik suçlardan kaynaklanan hasarların telafisi için önlemler düşünebilir.”

5. Ağır Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ihlalleri ve Ciddi Uluslararası İnsancıl Hukuk İhlalleri Mağdurlarının Çözüm ve Tazminat Hakkına Dair Temel İlkeler ve Kılavuz (Genel Kurul kararı 60/147, ek), çocukların mağdur olduğu yaygın davaların çoğunda geçerli olmayabilir, ancak bu uluslararası belgede sunulan tanımlar, verili bir davada gerekli olan çözümlerin kapsamının tanımlanmasında büyük yardımda bulunmaktadır.

6. İnsan kaçakçılığı davalarında, Temel İlkeler ve Kılavuz büyük ölçüde geçerli olabilir ve dikkate alınmalıdır, çünkü mağdurun iç yasaları ihlal ettiğine sıklıkla karar verildiği için, kaçakçılık mağdurlarının temel hakları adli duruşmalarda genellikle ihlal edilir; örneğin mağdur olarak görülmek yerine, mağdurun göçmenlik statüsüyle ilgili yasaların ihlal ettiğine karar verilir.⁶⁵

7. Temel İlkeler ve Kılavuz, verili bir davada, uygun durumda ele alınması gereken çözümlerin biçimlerini tarif etmektedir. Bu çözümler aşağıdakileri içermektedir:

(a) Tazminat. Bu telafi biçimi, insan kaçakçılığı davalarında daha uygulanabilir olabilir, ancak ev içi şiddet mağduru çocukların bulunduğu davalarda da kısmen uygulanabilir;

- (i) İnsan haklarından yararlanma (aile yaşamı);
- (ii) İkamet yerine geri dönme;
- (iii) İşe iade (eğitime devam etme imkanı dahil) ve mal iadesi;

(b) Telafi (değer biçilebilen hasarlar için parasal telafi);

- (i) Fiziksel veya zihinsel zarar;
- (ii) Fırsat kaybı (istihdam, eğitim ve sosyal yardımlar);
- (iii) Maddi hasarlar ve gelir kaybı (potansiyel gelir kaybı dahil);
- (iv) Yasal yardımların veya uzman yardımlarının; tıbbi hizmetlerin ve diğer yardımların maliyetleri;

(c) Rehabilitasyon (tıbbi ve psikolojik bakım ve gerekli yasal ve sosyal hizmetler).

Seçenek 1. Teamül hukuku ülkeleri

8. Bu seçenek, bir telafi emri üzerine gerçekleştirilen ceza duruşmalarının aynı mahkeme tarafından takip edilebildiği teamül hukuku ülkeleri için tasarlanmıştır. Bu mevzuat modeli hükmü, Kanada mevzuatından alınmıştır (Ceza Kanunu, R.S.C. 1985, c. C-46, bölüm 738, alt bölüm 1). Bu mevzuat, yenileme değerinin, maddi hasarların ve çocuğun fail ile paylaştığı evden ayrılması gerektiği durumlardaki telafi sorunun doğru tanımıyla ilgili daha fazla ayrıntı içermektedir.

Seçenek 2. Ceza mahkemelerinin hukuk davalarında yetkili olmadığı ülkeler

9. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 36. paragrafı, ceza duruşmalarının, çocuk duyarlı olması ve Kılavuza uygun olması koşuluyla, ceza ve tazminat duruşmalarının birlikte görülmesinin teşvik edilmesini öngörmektedir. Ancak bazı ülkelerde böyle bir durum olmayabilir. Seçenek 2, ceza duruşmalarının sonunda, çocuğun telafi talep etme ile ilgili usuller konusunda bilgilendirilmesini sağlamaktadır.

Seçenek 3. Ceza mahkemelerinin hukuk davalarında yetkili olduğu ülkeler

10. Medeni hukuk ülkelerinde, bu talebe ceza duruşmaları kapsamında bakılabilir. Seçenek 3 bu tür yargı sistemleri için tasarlanmıştır.

Madde 30. Onarıcı adalet önlemleri

1. Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Olduğu Durumlarda Adalet İlkeleri Kılavuzunun 36. paragrafı, tazminat duruşmalarının onarıcı adalet önlemleriyle birleştirilebileceğini belirtmektedir. Model Yasanın 30. maddesi, onarıcı adalet önlemlerinin başarısız olması durumunda, resmi duruşmaların yapılması imkanına tabi olarak, bu seçeneğe imkan tanımaktadır.

2. Onarıcı yargı süreci, mağdurun ve suçlunun ve uygun durumda, suçtan etkilenen diğer şahısların veya topluluk üyelerinin, genellikle bir kolaylaştırıcı yardımıyla suçtan kaynaklanan hususların çözümü için aktif katılım gösterdikleri herhangi bir süreçtir. Onarıcı adalet, mağdurlara karşı işlenen suçun ıslah edilmesi, eylemlerinden dolayı suçlunun sorumlu tutulması ve genellikle, anlaşmazlığın çözümüne topluluğun katılımının sağlanması gibi yollarla suçun çözülmesine yönelik bir süreç anlamına gelir.

3. Onarıcı adalet programları aşağıdaki özelliklere sahiptir: (a) suçun koşullarına, suçluya ve mağdura, her davanın tek başına ele alınmasına olanak sağlayan esnek bir yanıt verilmesi; (b) suça, her bir şahsın haysiyetine ve eşitliğine saygı gösteren ve mağdurların, suçluların ve toplulukların iyileşmesi yoluyla anlayış geliştiren ve toplumsal uyumu güçlendiren bir yanıt verilmesi; (c) geleneksel yargı süreçleriyle ve yaptırımlarıyla birlikte kullanılabilecek bir yaklaşım geliştirilmesi; (d) problem çözümü ile çatışmanın temel nedenlerinin çözümünü birleştiren bir yaklaşımın geliştirilmesi; (e) mağdurun gördüğü zararı ve ihtiyaçları hesaba katan bir yaklaşım geliştirilmesi ve (f) suçun ve toplumsal düzensizliklerin önlenmesi ve bunlara yanıt verilmesi için birincil forum olarak topluluğun rolünü tanıyan bir yaklaşım.⁶⁶

4. Söz konusu işlemler, taraflar arasındaki anlaşmaya dayalı olduğu için, her durumda başarılı olmayabilirler ve davanın adli belirlenim için mahkemeye dönmesiyle sonuçlanabilir.

5. Ancak, onarıcı yargı sürecinin, özellikle mağdur çocukları içeren davalarda, mağdurlar için bazı riskler barındırdığına dikkat çekilmelidir. Dolayısıyla, mağdur çocukların bulunduğu davalarda söz konusu süreçlerin kullanımı, önceden dikkatli bir şekilde incelenmelidir.

6. Cezai konularda onarıcı adalet programlarının kullanımı hakkında ek bilgi, cezai konularda onarıcı adalet programlarının kullanımı hakkında temel ilkeler içinde bulunabilir (Ekonomik ve Sosyal Konsey kararı 2002/12, ek). Söz konusu programların özellikleri hakkında ek bilgi, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından hazırlanan *Onarıcı Adalet Programları El Kitabı*⁶⁷ içinde bulunabilir. Ayrıca, Avrupa Konseyinin üye Devletlere yönelik No. R (99) 19 sayılı Bakanlar Komitesi tavsiyesi de ceza konuları ile ilgili arabuluculuk konusunda yararlıdır.

Madde 31. Duruşma sonucu hakkında bilgi

Mağdurların duruşma sonucu ve ayrıca kendi çıkarlarını etkileyen diğer kararlar hakkında bilgi edinme hakkı, bir dizi Devlette verilmiş bulunmaktadır.⁶⁸ Model Yasa bu hükmü en iyi uygulama olarak benimsemektedir.

Madde 32. Duruşmaların sonuçlanmasının ardından destek şahsın rolü

Destek şahısı, yardım gerekli olduğu sürece çocuğa yardım sağlamalıdır. Bu, duruşma sonunda çocuğun ek tedaviye veya bakıma gönderilmesi veya çocuğun kendi ülkesine geri gönderilmesini içerebilir.

Madde 33. Hüküm giymiş kişilerin serbest bırakılması hakkında bilgi

Mağdurların, potansiyel serbest bırakılması dahil olmak üzere, hüküm giymiş kişilerin statüsü konusunda bilgi alma hakkı, bir dizi Devlette tanınmış bulunmaktadır.⁶⁹ Model Yasa bu hükmü en iyi uygulama olarak benimsemektedir.

E. Diğer işlemler

Madde 34. Diğer işlemler için genişletilmiş başvuru

Model Yasanın bu hükmü, çocuklara yasa kapsamındaki korumanın aynısının sunulması ve gereksiz zorlukla karşılanmalarını önlemek amacıyla, mağdur veya tanık çocukların bulunduğu idari duruşmalarda geçerli olmalıdır.

Bölüm IV. Son hükümler

Madde 35. Son tasarruflar (medeni hukuk ülkeleri için ihtiyari)

Bu makale medeni hukuk ülkeleri için ihtiyaridir.

Notlar

1. Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 1577, No. 27531.
2. Ibid., cilt 2171 ve 2173, No. 27531.
3. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol ve Suç Önleme Ofisi, *Nüfuzun Kötüye Kullanılması ve Suç Mağdurları İçin Temel Adalet İlkeleri Bildirgesinin Kullanılması ve Uygulanmasıyla İlgili Mağdurlar İçin Adalet El Kitabı* (New York, 1999).
4. Tavsiye (2006) eki madde 1.2 8.
5. Afrika Çocuk Hakları ve İyiliği Bildirgesi, Temmuz 1990, madde 4, ve madde 9, paragraf 2.
6. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi: San José Paktı, (Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 1144, No. 17955), madde 17, paragraf 4.
7. 18 Mart 1994 tarihinde Meksiko'da kabul edilen İnter-Amerikan Uluslararası Çocuk Kaçakçılığı Sözleşmesi, madde 1 (a) ve (c) ve madde 11 ve 18.
8. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Birleşmiş Milletler, *Antlaşma Serisi*, cilt 2135, No. 37249), madde 1, paragraf 2; madde 6, alt paragraf (a); ve madde 10, paragraf 1.
9. Uluslararası Çocuk Hakları Bürosu, *Suç Mağduru ve Tanığı Çocukların Hakları: Uluslararası ve Bölgesel Belgelerden Alınmış Seçilmiş Hükümlerin bir Derlemesi* (Montreal, Kanada, 2005).
10. Avustralya, Yüksek Mahkeme, *Sağlık ve Topluluk Hizmetleri Bakanlığı, Bakan, (NT) v JWB ve SMB (Marion Davası) (1992)*, 175 CLR 218 F.C. 92/010.
11. Güney Afrika Çocuk Kanunu, 2005, *Resmi Gazete*, cilt 492, 19 Haziran 2006, bölüm 7, paragraf 1.
12. Venezuela (Bolivarcı Cumhuriyeti), *Ley Organica para la Protección del Niño y del Adolescente*, (1998), *Gaceta Oficial*, No. 5.266, madde 8. İlkenin içeriği, yasanın 8. maddesinin 1. paragrafında ayrıntılandırılmıştır.
13. Örneğin, Belarus, Çocuk Hakları Yasası, No. 2570-XII, 1993 (2004'te tadil edildiği haliyle), madde 9, al. 3; Fas, Ceza Kanunu, madde 40 (çocukların satışı, çocuk fuhuşu ve çocuk pornografisi konusundaki Özel Raportör misyonunun çocukların ticari cinsel istismarı konulu raporunda belirtildiği şekilde) (E/CN.4/2001/78/Ek 1, paragraf 75); Portekiz, *Lei de protecção de crianças e jovens em perigo*, Yasa No. 147/99 (1999), madde 4, paragraf. 3; Rusya Federasyonu, Çocuk Hakları Komitesine üçüncü periyodik rapor (CRC/C/125/Add.5), para. 170 (çocuk istismarı).
14. Fransa, *Code de procédure pénale*, art. 40; *Code de l'éducation*, madde L.542-1.
15. Fransa, *Code de la santé publique*, madde L.2112-6 ve *Code de l'action sociale et des familles*, madde L.221 6.
16. Fransa, *Code de déontologie médicale*, madde 43-44.
17. Fransa, *Décret No. 93-221 du 16 février 1993 relatif aux règles professionnelles des infirmiers et infirmières*, madde 7.

18. Kanada, Cinsel Suçlu Bilgi Kayıt Yasası, S.C. 2004, C-16; Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı (İngiltere), Savunmasız Grupların Korunması Yasası, Lordlar Kamarası (HL) Yasası 79 (2006), açıklayıcı notlar, paragraf 4; Birleşik Krallık (İskoçya), Çocukların Korunması (İskoçya) Yasası, (İskoç Parlamentosu (SP)) SP Yasası 61, 2002, bölüm 1.
19. Bkz. web sitesi: <http://www.terredeshommes.org>.
20. Örneğin, Kanada (Québec), *Loi sur l'aide aux victimes d'actes criminels* (L.R.Q. bölüm A-13.2) (1988), madde 8 (Bureau d'aide aux victimes d'actes criminels); İzlanda, Çocuk Koruma Kanunu, No. 80/2002 (2002), madde 5-9 (Sosyal İşler bakanlığı); İtalya, Çocuklar İçin Parlamenter Komisyon Kurumu ve Ulusal Çocuk Gözlemevi, No. 451 (1997) madde 1-2; Meksika, *Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 4-6.
21. Örneğin, Belçika, *Décret instituant un délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant* (2002), madde 2; Costa Rica, *Decreto por el que se Crea la Figura del Defensor de la Infancia*, No. 17.733-J (1987) (Defensor de la Infancia); Danimarka, Çocukun Savunmasını Tanıma Bildirimi, No. 2, 1998; Dominik Cumhuriyeti, *Decreto por el que se Crea la Dirección General de Promoción de la Juventud*, No. 2981 (1985) (Dirección General de Promoción de la Juventud); Mısır, Kararname No. 2235 (1997) (Çocukların Yasal Korunması için Genel İdare); İzlanda, Çocuk Ombudsmanı Kanunu, No. 83 (1994); İzlanda, Çocuk Refahı Konseyi Yönetmeliği, No. 49 (1994); Endonezya, Çocuk Hakları Komitesine ikinci periyodik rapor (CRC/C/65/Add.23), paragraf 32; Kenya, Çocuk ve Genç Şahıslar Kanunu (cap. 141) (İç İşleri ve Ulusal Miras Bakanlığı Çocuk Dairesi); Lüksemburg, *Loi du 25 juillet 2002 portant institution d'un comité luxembourgeois des droits de l'enfant appelé "Ombuds-Comité fir d'Rechter vun Kand" ("ORK")*, No. A-N.85 (2002), madde. 2-3; Malezya Çocuk Kanunu 2001, Kanun No. 611, bölüm 3 (Çocukların Korunması için Koordinasyon Konseyi); Malta, Çocuklar ve Genç Şahıslar (Bakım Emri) Kanunu, bölüm 285, 1980, madde 11, paragraf 1 (Çocuklar ve Genç Şahıslar Danışma Kurulu); Moritanya, Çocuk Hakları Komitesine rapor (CRC/C/8/ Ek 42), paragraf 6-7 (Ulusal Çocuk Konseyi); Pakistan, Çocuk Hakları Komitesine ikinci periyodik rapor (CRC/C/65/Add.21), paragraf 5 (Çocukların Refahı ve Gelişimi Ulusal Komisyonu); Peru, *Código de los Niños y Adolescentes* (Yasa No. 27.337, 2000), madde 27 ve 29; Katar, "Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi ile ilgili Seçimli Protokol kapsamındaki Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk rapor (CRC/C/OPSA/QAT/1), paragraf 102 (Çocuk Dostu Ofis); İsveç, Çocuk Ombudsmanı Kanunu, No. 335 (1993); Uganda, Çocuk Hakları Komitesine ikinci periyodik rapor (CRC/C/65/Ek 33), p. 3 (Uganda Çocuklara Yönelik Ulusal Eylem Planı); Birleşik Krallık, Çocuk Kanunu 2004, bölüm 31 (Çocuk Komiseri); Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri kanunları, başlık 42, bölüm 112, bölüm 10605, Suç Mağdurları Ofisi Kurumu, alt bölüm (a)-(c) (Suç Mağdurları Ofisi).
22. Örneğin, Myanmar, Çocuk Yasası, No. 9/93 (1993), madde 63.
23. <http://www.everychildmatters.gov.uk/lscb>.
24. Örneğin, Bolivya, *Código del Niño, Niña y Adolescente*, art. 176 (Comisión de la Niñez y Adolescencia); Hindistan, Çocuk Adaleti (Çocukların Bakımı ve Korunması) Kanunu, 2000 (No. 56 / 2000), madde 29, 37 ve 39 (Çocuk Refahı komitesi); Tunus, *Code de la protection de l'enfant*, 1995, madde 3-6 (Délégué à la protection de l'enfant).
25. Belçika, *Décret relatif à l'aide aux enfants victimes de maltraitances*, 1998, madde 3-6 (Commission de coordination de l'aide aux enfants victimes de maltraitance).
26. Örneğin, Bulgaristan, 2006 Yılı İnsan Kaçakçılığını Önleme ve Mücadele Etme ve Mağdurları Koruma Ulusal Programı; Estonya, Mağdur Destek Kanunu, 2003 (RT I 2004, 2, 3) (2004'te yürürlüğe girmiştir), madde. 3-4 (ihmal, kötü davranma, fiziksel, ruhsal veya cinsel istismar); Endonezya, *Endonezya'da Çocukların Cinsel İstismarı İle İlgili Yasalar ve Hukuki Usuller Hakkında Rapor* (ECPAT Uluslararası, Bangkok, 2004), pp. 45-46 (kaçakçılıkla mücadele birimi); Filipinler, Çocukların İstismara, Suistimale ve Ayrımcılığa Karşı Özel Olarak Korunması Kanunu, No. 7610 (1992), madde. II, bölüm 4 (çocuk fuhuşu ve diğer cinsel istismarlar, çocuk kaçakçılığı, müstehcen yayınlar ve uygunsuz gösteriler).

27. Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, başlık 18, bölüm 223, kısım 3509, Mağdur Çocukların ve Tanık Çocukların Hakları kısım (d) (Mahremiyetin korunması), paragraf. 1-2 ve 4.
28. Örneğin, Bangladeş, Çocuk Kanunu, bölüm 17 (*Bangladeş'te Çocukların Ticari Cinsel Suistimali İle İlgili Yasalar ve Muhakeme Usulleri Hakkında Raporda* (ECPAT Uluslararası, Bangkok, 2004), s. 37 belirtildiği şekilde); Bolivya, *Código del Niño, Niña y Adolescente*, madde 10 (Reserva y resguardo de identidad) al. 2; Kanada (Québec), *Loi sur la protection de la jeunesse*, L.R.Q., bölüm P-34.1, 1977, madde 83; Kanada, Ceza Kanunu, R.S.C. 1985, c. C-46, alt bölümler 276.2-276.3, 486.3-4) ve 486.4.1; İzlanda, Çocuk Koruma Kanunu, No. 80/2002 (2002), madde 58; İrlanda, Çocuk Kanunu, 2001, bölüm 252; İtalya, Ceza Usulleri Kanunu, madde 114; Japonya, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi İle İlgili Eylemlerin Cezalandırılması ve Çocukların Korunması Yasası, 1999 (2004'te tadil edilmiştir), art. 13; Kenya, Çocuk Kanunu, (Kenya Yasaları Bölüm 586, (2002) (Çocuk Hakları Komitesine Kenya tarafından sunulan ikinci periyodik raporda belirtildiği şekilde, CRC/C/KEN/2), paragraf 212), bölüm 76 (5); Filipinler, Çocukların İstismara, Suistimale ve Ayrımcılığa Karşı Özel Olarak Korunması Kanunu, No. 7610 (1992), madde XI, bölüm 29, paragraf 2; Rusya Federasyonu, insan kaçakçılığıyla mücadele için federal yasa tasarısı, 2003, madde 28(3), (5)-(6); Güney Afrika, Çocuk Kanunu, 2005, Resmi Gazete, cilt 492, 19 Haziran 2006, bölüm. 74; Suriye Arap Cumhuriyeti, Çocu Suçlular Kanunu, 1974, madde 54 (Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fuhuşu ve Çocuk Pornografisi ile ilgili Seçimlik Protokol kapsamındaki Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk raporda belirtilen şekilde (CRC/C/OPSC/SYR/1), paragraf 230); Tayland, Çocuk ve Aile Mahkemeleri ve Çocuk ve Aile Usulleri Kuruluşu Kanunu madde 98 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/83/Ek 15), paragraf 516); Tunus, Çocuk Koruma Kanunu (1995), madde 120 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk raporda belirtilen şekilde (CRC/C/83/Ek 1), paragraf 242); Türkiye, Çocuk Mahkemeleri Yasası, 1979, madde 40 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk raporda belirtilen şekilde (CRC/C/51/Ek 4), paragraf 511); Birleşik Krallık (İskoçya), Çocuk (İskoçya) Kanunu 1995 (bölüm 36), kısım 44, alt kısım 1; Zambiya, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk raporda belirtilen şekilde, 2002 (CRC/C/11/Ek 25), paragraf 527.
29. Örneğin, İtalya, Ceza Kanunu, madde 734 (a); Sri Lanka, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/70/Ek 17), paragraf 65; Birleşik Krallık (İskoçya), Çocuk (İskoçya) Kanunu 1995 (bölüm 36), kısım 44, alt kısım 2; Zambiya, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ilk raporda belirtilen şekilde (CRC/C/11/Add.25) paragraf 527.
30. Kanada Adalet Bakanlığı, *Cezai Taciz Konusunda Polis ve Kralliyet Savcıları için El Kitabı* (Ottawa, 2004), bölüm IV.
31. Örneğin bkz Fransa: <http://www.barreau-marseille.avocat.fr/textes.cgi?rubrique=9>.
32. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, *Bağımsız Değerlendirme Raporu: Lübnan'da Çocuk Adalet Reformu* (Viyana, Temmuz 2005), paragraf 38.
33. İran (İslam Cumhuriyeti), Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/104/Add.3), paragraf 36.
34. Fransa Adalet Bakanlığı, Direction des affaires criminelles et des grâces, "Enfants victimes d'infractions pénales: guide de bonnes pratiques; du signalement au procès pénal" (Paris, 2003).
35. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-62.
36. Örneğin, İsviçre *Loi fédérale sur l'aide aux victimes d'infractions*, Recueil systématique du droit fédéral (RS) 312.5, 1991, madde 6 (1).
37. Model Yasada yer alan, mağdur ve tanık çocuklar dahil olmak üzere ceza yargı süreci içindeki yetişkinler ve çocuklarla ilgili usullerle ilgili madde 9 (a)'ya göre, soruşturma ve duruşma sırasında tanıklığın önemi, zamanı ve yöntemi ve "sorgulamanın" gerçekleştirileceği yöntemler için bkz. İzlanda, Çocuk Koruma Kanunu, No. 80/2002, madde 55, paragraf 1; Kazakistan, Ceza Usulleri Kanunu, Yasa No. 206, 1997, madde 215 (3); Yeni Zelanda Mağdur Hakları Kanunu 2002, bölüm 12, alt bölüm 1; ve Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-72; Model Yasada yer alan, mağdur avukatının hazır bulunması dahil olmak üzere, şikayette bulunurken ve soruşturmaya ve mahkeme duruşmalarına katılırken çocuklara yönelik mevcut destek mekanizmalarıyla madde 9 (b) ile ilgili olarak bkz. Kanada (Québec), *Loi sur la protection de la jeunesse* (L.R.Q., bölüm P-34.1), 1977, madde 5;

- Kanada (Québec), *Loi sur l'aide aux victimes d'actes criminels* (L.R.Q., bölüm A-13.2), 1988, madde 4; Kanada, Kanada Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirisi, 2003, ilke 7; Kolombiya, *Código de Procedimiento Penal*, Yasa No. 906, 2004, madde 136, paragraf 1-2 ve 6; Costa Rica, *Código de la Niñez y la Adolescencia*, Yasa No. 7739 (1998), madde 20; Hollanda, "De Beaufort Guidelines", 1989, paragraf 6; New Zealand, Mağdur Hakları Kanunu, 2002, bölüm 11(1), 12; Nikaragua, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 406, 2001, madde 110 (1); Birleşik Krallık (İskoçya), Çocuk (İskoçya) Kanunu 1995 (bölüm 36), kısım 20, alt kısım 1; ve Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-62 (1), (7); Model Yasada yer alan, duruşmaların somut yerleri ve zamanlarıyla ve diğer ilgili olaylarla ilgili madde 9 (c) ile ilgili olarak bkz. Kanada, Kanada Suç Mağdurları için Temel Adalet İlkeleri Bildirisi, 2003, ilke 6; Kolombiya, *Código de Procedimiento Penal*, Yasa No. 906, 2004, madde 136, paragraf 12 ve 14; Yeni Zelanda, Mağdur Hakları Yasası 2002, bölüm 12, alt bölüm 1 (d); İspanya, *Ley 35/1995, de 11 de diciembre, de Ayudas y Asistencia a las Víctimas de Delitos Violentos y contra la Libertad Sexual*, madde 15 (4); Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 237, kısım 3771, Suç mağdurlarının hakları alt kısmı. (a), (2); Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-72 (2).
38. Uluslararası Ceza Mahkemesi, Mahkeme düzenlemeleri, Usul Kuralları ve Delil ve düzenlemeleri 83.2 hakkında Karar 90(5).
39. Kolombiya, *Código de Procedimiento Penal*, Yasa No. 906, 2004, madde 11 (j); Costa Rica, *Código de la Niñez y Adolescencia*, Yasa No. 7739 (1998), madde 107 (b); Fransa, *Code de procédure pénale*, madde 102; Kazakistan, Ceza Usulleri Kanunu, Yasa No. 206, 1997, madde 75 (6); Meksika, *Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 11, bölüm V; El Salvador, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 904, 1997 (2006 yılında tadil edildiği haliyle), madde 13, bölüm 3; Tayland, Ceza Usulleri Kanunu, madde 13 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/83/Ek 15), 2005, paragraf 515).
40. Örneğin, Avustralya (Batı Avustralya), Delil Kanunu 1906, bölüm 106E; Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 223, kısım 3509, Mağdur çocukların ve tanık çocukların hakları, alt kısım. (i).
41. İsviçre (*Loi fédérale sur l'aide aux victimes d'infractions*, 1991, madde 6 (3)).
42. Örneğin, Kanada, Ceza Kanunu, R.S.C. 1985, c. C-46, bölüm 486.1, alt bölüm. 1.
43. Örneğin, Arjantin, *Código Procesal Penal*, madde 80 (c); Avusturya, Ceza usulleri kanunu, madde 162 (2); Costa Rica, *Código de la Niñez y la Adolescencia*, Law No. 7739 (1998), madde 107 (c); Peru, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 957 (2004), madde 95, bölüm 3; İsviçre, *Loi fédérale sur l'aide aux victimes d'infractions*, RS 312.5, 1991, art. 7 (1).
44. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 223, kısım 3509, Mağdur çocukların ve tanık çocukların hakları, alt kısım. (i).
45. Örneğin, Bulgaristan, Çocuk Koruma Kanunu, 2004, madde 15 (5); Dominik Cumhuriyeti, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 76-02, 2002, madde 202; Honduras, *Código Procesal Penal*, Decreto No. 9-99-E, 2000, madde 331; Kazakistan, Ceza Usulleri Kanunu, Yasa No. 206, 1997, madde 215 ve madde 352 (1); Meksika, *Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 11, bölüm XVI; Norveç, Ceza Usulleri Kanunu, No. 25, 1981 (30 Haziran 2006 tarihide tadil edildiği haliyle), bölüm 128; Umman, Ceza Usulleri Kanunu, madde 14 (Umman'da, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/ OMN/2), paragraf 29-30); Peru, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 957 (2004), madde 378, bölüm 3; El Salvador, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 904, 1997 (2006'da tadil edildiği haliyle), madde 349.
46. Örneğin, Fransa, *Code de procédure pénale* (as amended by *loi No. 98-468 du 17 juin 1998 relative à la prévention et à la repression des infractions sexuelles ainsi qu'à la protection des mineurs*), madde 706-53; Güney Afrika, Adalet ve Anayasal Gelişim Bakanlığı, "Cinsel Suç Kurbanları için Ulusal Politika Kılavuzu; Dalate Bakanlığı – Cinsel Suç Davalarında Savcılar için Ulusal Kılavuz" (Pretoria 1998), bölüm 7, paragraf 1; Amerika Birleşik Devletleri (Delaware), Del. Kanunu Eki İti.11, §5134 (1995).
47. Örneği, Costa Rica, *Código de la Niñez y la Adolescencia*, Yasa No. 7739 (1998), madde 107 (c); Çek Cumhuriyeti, Ceza Usulleri Kuralları, No. 141, 1961, bölüm 102 (1); Dominik Cumhuriyeti, *Código Procesal Penal* (Ley No. 76-02 of 2002), madde 202; France, *Code de procédure*

- pénale* (as amended by *loi No. 98-468 du 17 juin 1998 relative à la prévention et à la repression des infractions sexuelles ainsi qu'à la protection des mineurs*), madde 706-53; Endonezya, *Endonezya'da Çocukların Ticari Cinsel Suistimali ile İlgili Yasalar ve Muhakeme Usulleri Hakkında Rapor* (ECPAT Uluslararası, Bangkok, 2004), s. 52; Kırgızistan, Ceza Usulleri Kanunu, No. 156, 1999, madde 193 ve 293; eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti, Ceza Usulleri Kanunu, madde 223 (4); Meksika, *Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 11, bölüm XVI; Norveç, Ceza Usulleri Kanunu, No. 25, 1981 (30 Haziran 2006'da tadil edildiği haliyle), bölüm 239; Peru, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 957 (2004), kfyd 378, bölüm 3; El Salvador, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 904, 1997 (2006'da tadil edildiği haliyle), madde 349; Tayland, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik rapor (CRC/C/83/Add.15), 2005, paragraf 148 ve 511.
48. Örneğin, Bulgaristan, Çocuk Koruma Kanunu, 2004, madde 15 (5).
 49. Örneğin, Avustralya (Queensland), Delil Kanunu 1977, bölüm 21A (2) (d); Avusturya, Ceza usulleri kanunu, madde 162 (2); Fransa, *Code de procédure pénale* (as amended by *loi No. 98-468 du 17 juin 1998 relative à la prévention et à la repression des infractions sexuelles ainsi qu'à la protection des mineurs*), madde 706-53; Birleşik Krallık, İçişleri Bakanlığı ve diğerleri, *Ceza Usullerinde En İyi Delilin Elde Edilmesi: Çocuklar Dahil Olmak Üzere, Savunmasız veya Tehdit Altındaki Tanıklar için Kılavuz* (Londra, 2006), bölüm 4.28; Birleşik Krallık (İskoçya), Savunmasız Tanıklar (İskoçya) Kanun 2004, bölüm 271H, alt bölüm. 1 (d).
 50. Amerika Birleşik Devletleri (Arizona), Arizona Tadil Edilmiş Kanunlar (Ariz.Tad.Kun.) §13-4403 (E).
 51. Örneğin, Avustralya (Queensland), Delil Kanunu 1977, bölüm 9; Tayland, Muhakeme ve Ceza Usulleri Kanunu, bölüm 95 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde, (CRC/C/83/Add.15), 2005 paragraf 105); Birleşik Krallık, Gençlik Adalet ve Cezai Delil Kanunu 1999, bölüm 53 (1); Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 223, kısım 3509, Mağdur çocukların ve tanık çocukları hakları, alt bölüm (c), paragraf 2.
 52. Yeni Zelanda, Delil Kanunu 1908, bölüm 23H, paragraf (c).
 53. Yeni Zelanda, *R. v. Accused* (CA 245/90) (1990) 6 CRNZ 354 at 359.
 54. *Ibid.*
 55. Örneğin, Honduras, *Código Procesal Penal, Decreto No. 9-99-E*, 2000, madde 331, al. 3.
 56. Örneğin, Cezayir, *Code de procédure pénale*, 1966, madde 228; Kongo Cumhuriyeti, *Loi No. 1-63 du 13 janvier 1963 portant code de procédure pénale*, madde 91 ve 382; Mısır, Ceza Usulleri Kanunu, madde 283 (Mısır'ın, Uluslararası Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi madde 40 kapsamında İnsan Hakları Komitesine sunduğu raporda belirtilen şekilde (CCPR/C/EGY/2001/3), 2002, paragraf 570); Fransa, *Code de procédure pénale*, madde 108; Haiti, *Code d'instruction criminelle* (1985'te tadil edildiği şekliyle), madde 66; Endonezya, *Endonezya'da Çocukların Ticari Cinsel Suistimali ile ilgili Yasalar ve Muhakeme Usulleri hakkında Rapor* (ECPAT Uluslararası, Bangkok, 2004), s. 50; Umman, Ceza Usulleri Kanunu, madde 196 (Umman'da, Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/OMN/2), paragraf 107); Tayland, Medeni ve Ticari Usuller Kanunu, bölüm 112 (Çocuk Hakları Komitesine sunulan ikinci periyodik raporda belirtilen şekilde (CRC/C/83/ Ek 15), 2005 paragraf 105).
 57. Bkz. Gençlik Adalet ve Ceza Delilleri Kanunu 1999 (c.23), bölüm 55-57.
 58. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 18, bölüm 223, kısım 3509, Mağdur çocukların ve tanık çocukları hakları, alt kısım (c), paragraf 3.
 59. Yeni Zelanda, *R. v. Accused* (CA 245/90) (1990) 6 CRNZ 354.
 60. Örneğin, El Salvador, *Código Procesal Penal*, Yasa No. 904, 1997 (2006'da tadil edildiği haliyle), madde 13, bölüm 13; Amerika Birleşik Devletleri (Colorado), Çocuk Kanunu, Başlık 19, bölüm. 19-1-106(2).
 61. Birleşik Krallık, Kraliyet Savcılık Hizmeti, *Ceza Usullerinde En İyi Delilin Elde Edilmesi: Çocuklar Dahil Olmak Üzere, Savunmasız veya Tehdit Altındaki Tanıklar için Kılavuz* (Londra, 2006), bölüm 4.28.
 62. Birleşik Krallık, Kraliyet Savcılık Hizmeti, *Çocuk Kısmı*, 2005, bölüm 4.19.
 63. Örneğin, İsviçre *Loi fédérale sur l'aide aux victimes d'infractions*, RS 312.5, 1991, madde 6 (3).

64. <http://www.fijiwomen.com/>.
65. Bazı kaçakçılık mağdurları, bir ülkeye yasadışı yollardan girmekten ötürü fuhuşla tehdit edilmektedir; tutuklu oldukları süre boyunca, hatta mağdurlar çok küçük yaşta olduğunda bile onlara hiçbir özel yardım sunulmamaktadır ve hiçbir koruyucu önlem verilmemektedir. Kaçakçılıktan ve tekrarlayan tecavüzdən kaynaklı travma yaşama sorunu, varsa, bir bütün olarak tüm boyutlarıyla ele alınmış değildir.
66. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, *Onarıcı Adalet Programları El Kitabı* (Birleşmiş Milletler yayını, Satış No. E.06.V.15), s. 5-8.
67. Birleşmiş Milletler yayını, Satış No. E.06.V.15.
68. Örneğin, Ermenistan, Ceza Usulleri Kanunu, 1999, madde 59, bölüm. 1, paragraf 11; Kolumbiya, *Código de Procedimiento Penal*, Yasa No. 906, 2004, madde 11 (g); Kazakistan, Ceza Usulleri Kanunu, Yasa No. 206, 1997, madde 75 (6); Meksika, *Ley de Atención y Apoyo a las Víctimas del Delito para el Distrito Federal* (2003), madde 11, bölüm XIX; Hollanda, "De Beaufort Guidelines", 1989, paragraf 6.1; Yeni Zelanda, Mağdur Hakları Yasası 2002, bölüm 12, alt bölüm 1 (e); Birleşik Krallık, Kralliyet Savcılık Hizmeti, "Kralliyet Savcıları Kanunu" (Londra, 2004), bölüm 5.13; Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu, 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-63 (a), 15-23-72 (1) ve 15-23-75 (1); Amerika Birleşik Devletleri (Alaska), Alaska Eyaleti Anayasası, Suç mağdurları hakları, madde I, bölüm 24; Amerika Birleşik Devletleri (Connecticut), Connecticut Müşterek Karar No. 13, paragraf 2; Amerika Birleşik Devletleri (Idaho), Idaho Eyaleti Anayasası, Suç mağdurları hakları, madde 1, bölüm 22, paragraf (3) Amerika Birleşik Devletleri (Illinois), Illinois Eyaleti Anayasası, Suç mağdurlarının hakları, madde I, bölüm 8.1 (Suç mağdurlarının hakları), alt bölüm (a) (5); Amerika Birleşik Devletleri (Michigan), Michigan Eyaleti Anayasası, madde I, bölüm 24 (1) 9; Amerika Birleşik Devletleri (Oregon), Oregon Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 42 (1) (b); Amerika Birleşik Devletleri (South Carolina), South Carolina Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 24 (3); Amerika Birleşik Devletleri (Tennessee), Tennessee Eyaleti Anayasası, Mağdur hakları için tadilat, 1998, paragraf 5; Amerika Birleşik Devletleri (Texas), Texas Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 30, Suç mağdurlarının hakları, paragraf (b) (5); Amerika Birleşik Devletleri (Virginia), Virginia Anayasası, madde 1, bölüm 8-A, paragraf 6; Amerika Birleşik Devletleri (Wisconsin), Wisconsin Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 9m (9).
69. Örneğin, Avustralya, Suç Mağdurları Kanunu, A1994-83, 1994 (13 Nisan 2004'te tadil edildiği haliyle), No. 83 / 1994, bölüm 4 (I); Kanada, Düzeltme ve Koşullu Serbest Bırakma Kanunu, S.C. 1992, c. 20, bölüm 26, alt bölüm 1; Birleşik Krallık (İskoçya), Cezai Adalet (İskoçya) Kanunu, SP Kanunu 50, 2003, bölüm 16; Birleşik Krallık, Ev İçi Şiddet, Suç ve Mağdurlar Kanunu 2004 (bölüm 28), bölüm 2, bölüm 35, alt bölüm (4)-(5); Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri Kanunları, Başlık 42, bölüm 112, kısım 10606, Mağdur hakları, 2004, alt bölüm (b), paragraf 7; Amerika Birleşik Devletleri (Alabama), Alabama Kanunu, 1975, Başlık 15, madde 3, bölüm 15-23-75 (5), 15-23-78; Amerika Birleşik Devletleri (Alaska), Alaska Eyaleti Anayasası, Suç mağdurları hakları, madde I, bölüm 24; Amerika Birleşik Devletleri (Arizona), Arizona Anayasası, bölüm 2.1 (A), paragraf 2; Amerika Birleşik Devletleri (Idaho), Idaho Eyaleti Anayasası, Suç mağdurları hakları, madde 1, bölüm 22, paragraf (3); Amerika Birleşik Devletleri (Illinois), Illinois Eyaleti Kanunları, Suç mağdurları hakları, madde I, madde 8.1 (Suç mağduru hakları), alt bölüm (a) (5); Amerika Birleşik Devletleri (Louisiana), Mağdur Hakları İçin Anayasa Değişikliği, madde I, bölüm 25; Amerika Birleşik Devletleri (Michigan), Michigan Eyaleti Anayasası, madde I, bölüm 24 (1) 9; Amerika Birleşik Devletleri (Oregon), Oregon Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 42 (1) (b); Amerika Birleşik Devletleri (South Carolina), South Carolina Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 24 (2) ve (10); Amerika Birleşik Devletleri (Tennessee), Tennessee Eyaleti Anayasası, Suç mağduru hakları için tadilat, 1998, paragraf 5; Amerika Birleşik Devletleri (Texas), Texas Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 30, Suç mağduru hakları, paragraf (b) (5); Amerika Birleşik Devletleri (Virginia), Virginia Anayasası, madde 1, bölüm 8-A, paragraf 6; Amerika Birleşik Devletleri (Wisconsin), Wisconsin Eyaleti Anayasası, madde 1, bölüm 9m (9).

UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime

Viyana Uluslararası Merkezi, Posta Kutusu 500, 1400 Viyana,
Avusturya Tel.: (+43-1) 26060-0, Faks: (+43-1) 26060-5866,
www.unodc.org